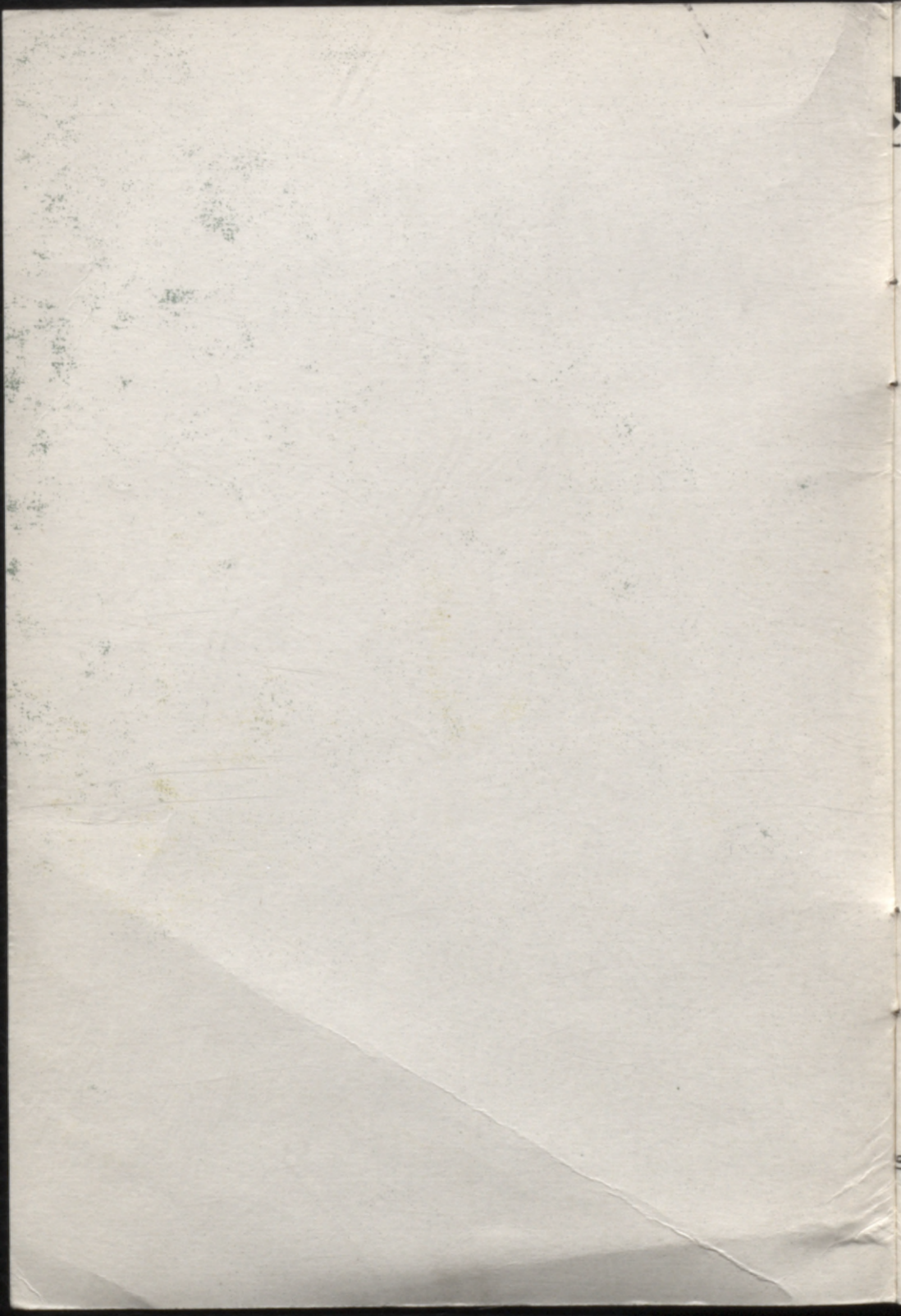

L 78-4
90

1979. GADA
VISSAVIENĪBAS
TAUTAS SKATĪŠANA
LATVIJAS PSR

L 78-4
90

L
339

I. BLAUS, J. ELKSNIS,
R. GROMULSONE, M. VĀVERE, E. VĪTOLIŅŠ

1979. GADA VISSAVIENĪBAS TAUTAS SKAITĪŠANA LATVIJAS PSR

RĪGA «LIESMA» 1978

312
Tu 205

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~78~~ 44.248

0308140114

R. GROČA, K. VĒRE, E. VITOLINS

1979. GADA
VISSAVIENĪBAS
TAUTAS SKAITĪŠANA
LATVIJAS PSR

B $\frac{10805-553}{M 801 (11)-78}$ -78

RĪGA, LIESMA, 1978

© «Liesma», 1978

PRIEKŠVārds

Kārtējo Vissavienības tautas skaitīšanu saskaņā ar PSRS valdības lēmumu paredzēts veikt pēc stāvokļa 1979. gada 17. janvārī. Mūsu valstī jau par tradīciju kļuvis šādu lielu pasākumu izdarīt janvāra vidū. Gaidāmā tautas skaitīšanā atspoguļos grandiozos sasniegumus tautas saimniecības un kultūras celtniecībā, tai būs liela nozīme turpmāko ekonomiskās un sociālās attīstības plānu izstrādāšanā.

Latvijas PSR Ministru Padome jau 1975. gada 25. augustā pieņēma lēmumu par tautas skaitīšanu 1979. gadā, kur uzdots skaitīšanu mūsu republikā veikt Latvijas PSR Ministru Padomes Centrālajai statistikas pārvaldei. Lēmumā paredzēti arī dažādi uzdevumi ministriem, rešoriem, tautas deputātu padomju izpildkomitejām.

Tautas skaitīšana ir viens no pasākumiem, kas sekmēs PSKP XXV kongresa un PSKP CK plēnumu lēmumu īstenošanu; tās sagatavošana notiek masu politiskās aktivitātes un darba rosmes apstākļos pēc jaunās PSRS Konstitūcijas pieņemšanas. Tautas skaitīšanā kaut kādā mērā iesaistīts ikviens padomju pilsonis.

Brošūras uzdevums ir iepazīstināt ar tautas skaitīšanas jautājumiem plašas iedzīvotāju masas, palīdzēt darbā 1979. gada tautas skaitīšanas personālam. Tajā analizēta tautas skaitīšanas politiskā un tautsaimnieciskā nozīme, tās programma un kārtība, apskatītas izmaiņas tautas skaitīšanā sakarā ar skaitīšanas lapas izmantošanu par informācijas tehnisko nesēju. Izmantoti arī iepriekšējo tautas skaitīšanu materiāli vēsturiskā skatījumā.

Brošūru sarakstījuši Latvijas PSR Ministru Padomes Centrālās statistikas pārvaldes darbinieki E. Vitoliņa vadībā.

NO TAUTAS SKAITĪŠANAS VĒSTURES

PASAULES TAUTU SKAITĪŠANA

Sakarā ar valsts izveidošanos radās vajadzība pēc ziņām par iedzīvotāju skaitu un sastāvu. Datu ievākšanai par iedzīvotājiem bija praktisks mērķis — noteikt karaspēkam derīgo vīriešu kontingentu, kā arī noskaidrot kļaušu pildītāju un nodokļu maksātāju skaitu. Vēsture pazīst daudz iedzīvotāju uzskaites veidu. Tomēr visdrošākā jau no seniem laikiem ir bijusi tautas skaitīšana.

No atstātajām vēstures ziņām izriet, ka visagrāk iedzīvotāji sākti skaitīt Ķīnā. Tā, piemēram, 1115. gadā pirms mūsu ēras tur saskaitīti 13,7 miljoni cilvēku.¹ Bez nodokļu un kļaušu aplikšanas Ķīnā tautas skaitīšanai bija arī citi nolūki, proti, grandiozo būvju celtniecības nodrošināšana ar darbaspēku. Kaut arī šai valstij ir bagāta iedzīvotāju skaitīšanas vēsture, pirmā un vienīgā Višķīnas tautas skaitīšana kaut cik atbilstoši mūsdienu prasībām tika veikta tikai 1953. gadā. Šajā skaitīšanā konstatēja ap 600 miljonu iedzīvotāju. Pēc Apvienoto Nāciju Organizācijas ziņām, 1975. gadā Ķīnā dzīvoja 839 miljoni cilvēku.

Arī senās Grieķijas un Romas kultūrvalstīs regulāro ziņu ievākšana par iedzīvotāju skaitu un sastāvu bija nepieciešama valsts saimnieciskajām vajadzībām. Skaitīšana notika pēc katriem 5 vai 10 gadiem. Reizē ar pilsoņu reģistrāciju veica arī mantas un vergu («dzīvās mantas») uzskaiti.

Tomēr šīs primitīvās iedzīvotāju reģistrācijas nevar uzskatīt par tautas skaitīšanu šodienas izpratnē. Iedzīvotāju skaitīšana ir demogrāfisku, ekonomisku un sociālu datu ievākšanas, apstrādes un publicēšanas pasākumu kopums noteiktā momentā par visas valsts vai zināmas teritorijas personām.

Zinātniski organizēta tautas skaitīšana sākās Rietumu valstīs XVIII gadsimta beigās un XIX gadsimta sākumā (ASV — 1790. gadā, Somijā, Zviedrijā — 1800. gadā, Anglijā, Francijā, Norvēģijā, Islandē, Dānijā — 1801. gadā, Austrijā — 1818. gadā). Mūsdienu

¹ Послевоенные переписи населения. М., 1957, с. 81.

tautas skaitīšanas vēsturi pieņemts sākt no ASV 1790. gada skaitīšanas, kas lika pamatus regulārai iedzīvotāju skaitīšanai pasaulē.

Sākumā ar iedzīvotāju izpēti nodarbojās starptautiskās statistikas asociācijas. Par iedzīvotāju skaitu un sastāvu sāka interesēties Starptautiskais statistikas institūts Hāgā, Tautu Savienības Statistikas komiteja, vēlāk — Apvienoto Nāciju Organizācijas attiecīgais departaments. Pēckara gados ANO izveidotas speciālas demogrāfiskās komisijas katram kontinentam skaitīšanas tematisko programmu izstrādāšanai.

Pēc Apvienoto Nāciju Organizācijas ziņām un citiem avotiem, laikā no 1790. gada līdz 1968. gadam pasaulē notikušas 1858 tautas skaitīšanas, no tām 527 — Eiropā, 254 — Āzijā, 350 — Āfrikā, 486 — Amerikā un 241 — Austrālijā un Okeānijā.¹

Skaitīšanas biežums pasaules valstīs nav vienāds. No Eiropas valstīm pirmā vieta pieder Francijai. Laikā no 1800. gada līdz 1975. gadam tā veikusi 29 skaitīšanas. Tad seko Zviedrija (28), Somija un Grieķija (26), Austrija un Dānija (pa 25). Visretāk Eiropā iedzīvotāji skaitīti Polijā (6) un Albānijā (5).

Amerikas kontinentā pirmajā vietā izvirzās ASV (18). Haiti Republika paspējusi veikt tikai divas skaitīšanas (1950. un 1971. gadā).

No Āzijas valstīm izceļas Japāna, kur skaitīšanu organizē parasti pēc katriem pieciem gadiem. Tur pavisam notikušas 22 tautas skaitīšanas.

Āfrikā, kur ilgus gadus valdīja Rietumeiropas kolonizatori, vispārēju tautas skaitīšanu noticis vismazāk. Vienīgi Alžīrijā to ir bijis daudz (15). Sudānā, Zilonkaulkrausta Republikā, Augšvoltā, Libērijā un dažās citās valstīs tikai pēdējos gados notikušas pirmās tautas skaitīšanas.

Austrālijā un Okeānijā tautas skaitīšanu visagrāk sākusī (1851. gadā) un visvairāk veikusi (25) Jaunzēlande.

Dažās pasaules valstīs, piemēram, Afganistānā un Etiopijā, līdz 1975. gadam vēl nebija notikusi nevienu iedzīvotāju skaitīšana.

1800. gadā no 828,5 miljoniem pasaules iedzīvotāju tautas skaitīšanā bija aptverti tikai 8,4 miljoni cilvēku jeb 1,1 procents, turpretim 1970. gadā no 3 miljardiem 510 miljoniem zemeslodes iedzīvotāju bija skaitīti 3 miljardi 458,3 miljoni jeb 98,5 procenti. Pašlaik tikai apmēram viens procents zemeslodes iedzīvotāju nav aptverts skaitīšanā.

Abi pasaules kari jūtami ietekmēja tautas skaitīšanu. Pirmajā pasaules karā apmēram 60 procentu zemeslodes iedzīvotāju bija kaut kādā veidā saistīti ar karadarbību, otrajā pasaules karā — jau 90 procentu. Sakarā ar pēdējo pasaules karu kārtējā skaitīšana nenotika Beļģijā, Čehoslovākijā, Dānijā, Dienvidslāvijā, Francijā, Itālijā, Lielbritānijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Norvēģijā un citās valstīs. Protams, valstīs, kas atradās tālāk no karadarbības arēnas, iedzīvotājus skaitīja arī kara laikā, piemēram, ASV, Kanādā, Indijā. Pārē-

¹ Гозулов А. И. Переписи населения земного шара. М., 1970, с. 14.

jās valstīs tautas skaitīšanu sarīkoja tūlīt pēc kara, jo ekonomikas atjaunošanai bija nepieciešamas precīzas ziņas par iedzīvotājiem. Sevišķi tas attiecas uz jaunajām tautas demokrātijas valstīm. Bulgārijā, Vācijas Demokrātiskajā Republikā un Polijā ārkārtējā tautas skaitīšana notika 1946. gadā, Čehoslovākijā — 1947. gadā, Rumānijā un Dienvidslāvijā — 1948. gadā. Arī Eiropas kapitālistiskajās valstīs notika šāda neplānota pēckara tautas skaitīšana (Austrijā, Beļģijā, Francijā, Irijā, Nīderlandē, Norvēģijā, Vācijas Federatīvajā Republikā).

Visvairāk (74) skaitīšanu ir veikts 1970. gadā, kas tika pasludināts par Vispasaules tautas skaitīšanas gadu. Arī nākamajā gadā skaitīšanu bija daudz (36). Pie aktīvākajiem vēl pieskaitāmi 1960. gads (39), 1921. gads (37) un 1911. gads (35).

Laika gaitā lielas pārmaiņas notikušas arī tautas skaitīšanas programmās. Sākumā tajās bija tikai trīs četri jautājumi. Tā, piemēram, pirmajā ASV skaitīšanā (1790. gadā) reģistrēja saimniecības galvu, brīvo personu skaitu līdz 16 gadiem, 16 gadu vecumā un vecākas, balto sieviešu un vergu skaitu. Pirmais angļu cenzs (1801. gadā) raksturoja tikai kopējo iedzīvotāju skaitu pēc dzimuma un saimniecību galvu sadalījumu pa trim nozarēm (zemkopība, tirdzniecība un rūpniecība). Francijā pirmā skaitīšana (1801. gadā) aprobežojās tikai ar dzimuma un ģimenes stāvokļa noskaidrošanu.

Vēlākās tautas skaitīšanas programmas pilnveidojās trijos galvenajos virzienos: pazīmju skaita palielināšanā, to konkretizācijā un satura pārmaiņā.

Arī iedzīvotāju kategoriju uzskaitē liela loma bijusi sociāli politiskajiem apstākļiem. Tā, piemēram, tādu iedzīvotāju kā pierakstītie (attiecīgajā apdzīvotajā vietā juridiski pierēģistrētie) uzskaitē notika galvenokārt verdzības un dzimtbūšanas laikā. Kapitālisma attīstības sākumā sāka skaitīt tikai faktiskos (klātesošos) iedzīvotājus, bet monopolistiskā kapitālisma apstākļos pārgāja uz pastāvīgo iedzīvotāju uzskaiti. Vairumā mūsdienu valstu uztver pastāvīgi dzīvojošos, bet, lai nodrošinātu precīzāku uzskaiti, vienlaikus reģistrē arī klātesošos iedzīvotājus. Ir tomēr izņēmumi. Tā, piemēram, Lielbritānijā ilgu laiku skaitīja tikai klātesošos, bet mūsu gadsimta trīsdesmitajos gados pārgāja uz pastāvīgo iedzīvotāju uzskaiti. Toties ASV ilgu laiku reģistrēja vienīgi klātesošos.

Arī mūsu valstī dažādos laikos iedzīvotāju kategoriju uzskaitē ir mainījusies. 1897. gadā tika mēģināts uzskaitīt iedzīvotājus pēc visām trim kategorijām (pierakstītie, klātesošie un pastāvīgie), tas tomēr neizdevās. 1920. un 1926. gada skaitīšanā reģistrēja tikai klātesošos, bet kopš 1939. gada — kā klātesošos, tā pastāvīgos iedzīvotājus un pirmoreiz ieviesa kontrollapu.

Zinātniski tehniskās revolūcijas iespaidā būtiski pārveidojas tautas skaitīšanas organizatoriskie un tehniskie principi. Nākotnē, pilnīgojot iedzīvotāju pastāvīgo uzskaiti uz modernās elektronikas bāzes, sarežģīto un dārgo tautas skaitīšanu būs iespējams modernizēt un vienkāršot, tās uzdevumi un mērķi var mainīties.

TAUTAS SKAITĪŠANA MŪSU ZEMĒ LIDZ 1919. GADAM

Kopš X gadsimta tautas skaitīšana tika veikta arī Kijevas Krievzemē. Saglabājušās ziņas, ka visā Baltijā XIII gadsimtā dzīvoja tuvu pie 500 tūkstošiem cilvēku.

Taču tolaik iedzīvotāju uzskaitē nebija pilnīga. Reģistrēja galvenokārt karadienestam derīgos vīriešus un nodokļu maksātājus. Tā kā Krievijā sākumā nodokļus uzlika saimniecībām, tad tā saucamajās arklu revīzijās iedzīvotājus skaitīja pa saimniecībām. Tikai 1718. gadā Pēteris I izdeva ukazu pāriet uz «dvēseļu revīzijām». Līdz 1859. gadam notika desmit šādas revīzijas, kas skāra arī Latvijas teritoriju. Joprojām reģistrēja vienīgi nodokļu un galvas naudas maksātājus, pie tam nevis dzīves vietā, bet tur, kur tie bija pierakstīti.

Attīstoties kapitālismam, XIX gadsimta otrajā pusē revīzijas nomainīja tautas skaitīšana. Salīdzinājumā ar primitīvajām revīzijām, kuras ilga vairākus gadus, nu vienā vai dažās dienās saskaitīja visus pilsētas vai guberņas, vēlāk pat impērijas iedzīvotājus, pie tam pēc samērā plašas programmas. Tā kā Latvija bija viens no attīstītākajiem Krievijas novadiem, tad šeit arī notika pirmās tautas skaitīšanas tik plašos reģionos kā veselā guberņā un pat trijās Baltijas guberņās. Citur Krievijā tolaik iedzīvotājus skaitīja tikai Pēterburgā, Maskavā, Harkovā, Tbilisi, Pleskavā, Arhangeļskā, Irkutskā un citās pilsētās.

Pirmā, kā toreiz rakstīja, ļaužu skaitīšana Latvijas teritorijā notika Kurzemes guberņā 1863. gada 16. (28.) martā. Tā vēl bija primitīva, jo reģistrēja vienīgi pastāvīgos iedzīvotājus, kuri kaut mēnesi dzīvoja attiecīgajā vietā. Nebija arī īpašu skaitītāju, katrs mājas saimnieks sniedza ziņas par visiem iemītniekiem, norādot dzimumu, vecumu, ģimenes stāvokli, ģimenē lietojamo valodu, ticību, amatu un kārtas piederību (zemnieki, tirgotāji, muižnieki u. tml.).

Iedzīvotāju sadalījumā pēc valodas mākslīgi palielināts vāciešu skaits. 1869. gadā publicētajos skaitīšanas galīgajos rezultātos lasām, ka no 574 tūkstošiem Kurzemes iedzīvotāju 78 tūkstoši runājuši vāciski. Tabulā par ticību atrodam, ka starp tiem ietverti arī 34 tūkstoši ebreju. Atsevišķo pilsētu un miestu iedzīvotāju sadalījumā pēc valodas ebrejus nav iespējams atdalīt no vāciski runājošajiem, jo trūkst ziņu par ticību katrā pilsētā. Aptuvenus datus var iegūt 1863. gadā publicētajos iepriekšējos rezultātos, kur ticība uzrādīta visu pilsētu un miestu iedzīvotājiem.

1864. gadā pirmajai tautas skaitīšanai sāka gatavoties Vidzemē. Oktobrī kādā tās igauņu daļas muižā tika sarīkota izmēģinājuma skaitīšana, kas 1865. gada 21. oktobrī (2. novembrī) notika arī Lubānas draudzē.

Sākumā bija paredzēts skaitīt iedzīvotājus visā Vidzemes guberņā, bet, tā kā izplatījās baumas par zemes dalīšanu, muižniecības konvents 1866. gada novembrī skaitīšanu aizliedza. Tomēr 1867. gada 3. (15.) martā tā notika pilsētās. Speciāli skaitītāji visus aptaujāja vienā dienā. Reģistrēja kā pastāvīgos, tā klātesošos iedzīvotājus, tādēļ iebraucamajās vietās nakšņojošajiem izsniedza īpašas ceļinieku

listes. Veselai saimniecībai domātā skaitīšanas lapa ietvēra jautājumus par dzimumu, vecumu, ģimenes stāvokli, ticību, lietojamo valodu, dzīves kārtu, amatu, dzīves vietu un pierakstīšanās vietu. Galvenais skaitīšanas trūkums atkal bija jautājums par valodu, pēc kuras tika noteikta tautība. Tādēļ Maskavas laikraksti ziņoja, ka skaitīšanas rezultāti ir aplami, jo pēc lietojamās valodas apmēram 10 tūkstoši latviešu pieskaitīti pie vāciešiem.

1868. gada 7. (19.) novembrī tautas skaitīšana notika Daugavpilī. Arī Rīgā plānoja 1872. gadā atkal skaitīt iedzīvotājus. Nodomu tomēr atmata, jo 1875. gadā Krievijā bija paredzēta vispārējā tautas skaitīšana, taču to izdevās noorganizēt tikai pēc 22 gadiem.

Gatavojoties tautas skaitīšanai Baltijas guberņās, 1878. gada 21./22. jūlijā (2./3. augustā) tika skaitīti Grivas un Zemgales miesta iedzīvotāji. 5056 cilvēki tika reģistrēti naktī, jo četros no rīta liela daļa strādnieku devās darbā.

1881. gada 29. decembrī (1882. gada 10. janvārī) tautas skaitīšana notika Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas guberņā. Darbs atkal tika paveikts vienā dienā, daudzos skaitīšanas iecirkņos pat līdz rītausmai. Pirmoreiz katram cilvēkam izpildīja atsevišķu «skaitīšanas kārti» ar jautājumiem: 1) Priekšvārds un familijas vārds. 2) Dzimums. 3) Cik vecs? 4) Vai neprecējies, precējies, atraitnis, atlaulāts? 5) Ticība. 6) Tautība. 7) Ierasta valoda. 8) Neprot ne lasīt, ne rakstīt; prot tikai lasīt; prot lasīt un rakstīt. 9) Amats vai darbs un dienesta apstākļi. 10) Dzīves vieta. 11) Piederīgums (pagasts vai pilsēta). 12) Vai neredzīgs no dzimuma vai vēlāk ticis? 13) Vai kurlmēms? 14) Vai prātā vājš no dzimuma vai vēlāk ticis? Bez tam katrā ēkā laukos visus sarakstīja «nama kārtis», bet pilsētās — «saimes kārtis». Reģistrēja arī pagaidām promisesošos un pagaidām dzīvojošos, tika izsniegtas «ceļinieku skaitīšanas kvites».

Pēc plašās programmas, labās organizētības un izsmeltošajām publikācijām šo skaitīšanu varētu atzīt par vienu no labākajiem Krievijas statistiķu sasniegumiem, ja 77 tūkstoši Ilūkstes apriņķa iedzīvotāju nebūtu atteikušies reģistrēties. Laikraksta «Balss» 1882. gada 20. janvāra (1. februāra) numurā par to pastāstīts:

«Jau labu laiku priekš pašas skaitīšanas ļaudis palikuši nemierīgi. Valodas bija izpaustas, ka skaitīšana tādēļ no kungiem tiek izrīkota, lai ievestu no jauna dzimtbūšanu jeb lai vīriešus aizsūtītu turkos. Drīzi salasījās ļaužu bari, kas gāja no mājām uz mājām, no ciema uz ciemu, draudēdami ar nāvi un postu ikkatram, kas liktos skaitīties. Tāpat kalpi un puīši draudēja saimniekiem, ka ēkas nodezinašot, ja došot skaitītājiem kādas ziņas. Vietnieku pulki un pagasta sapulces tika sasauktas, kurās pagasti nosprieda ar varu pretoties skaitīšanai. Tie pagasta vecākie, kas pretojās tādiem aplamiem spriedumiem, tika izpērti...»

Skaitīšanas dienai tuvojoties, ļaužu nemiers auga. Vīrieši apbruņojās ar plintēm un gariem nažiem, sievietes vārija ūdeni, lai ar karstu ūdeni saņemtu skaitītājus... Vīrieši nosprieda labāki mirt nekā no vāciešiem pilties aizvesties verdzībā. Gribēdams ļaudis apmierināt, Ilūkstes pilskungs devies ceļā uz jo nemierīgākiem vidiem.

Bet ļaudis drīzi to apturēja. Kad viņam bija izdevies patvērumu atrast, tad viņš ziņojis par notikumiem Kurzemes gubernatora kungam, kas 29. decembrī nobraucis uz Grivas miestu. Viņš raudzījās ar labu ļaudis apmierināt. Bet miers tik tad ticis panākts Grivas miestā, kad tiem iekortelēja divas zaldātu bataļonas. Bet uz laukiem nemieri neesot vēl mitējušies.»

Līdzīgi starpgadijumi Latvijas tautas skaitīšanas vēsturē vairāk nav zināmi. Taču 1897. gada Krievijas valsts tautas skaitīšanu pavadīja vēl drausmīgāki notikumi tagadējās Moldāvijas PSR Tiraspoles apriņķī, kur, tenku ietekmēti, 19 cilvēki sevi apraka. Viņi labāk gāja nāvē nekā reģistrējās skaitīšanā, kas tika piedēvēta «antikrista ļaundarībām».

Pirmā un vienīgā vispārējā Krievijas valsts ļaužu skaitīšana notika 1897. gada 28. janvārī (9. februārī). Pirmoreiz iedzīvotājus skaitīja Latgalē, kas tolaik ietilpa Vitebskas guberņā. Paralēli krievu, latviešu un vācu valodā iespīstās «skaitīšanas loksnes» atkal bija paredzētas veselās saimniecības (saimes) ierakstīšanai. Jāatbildēja uz jautājumiem: 1) Uzvārds (famīlija), vārds un tēva vārds jeb vārdi, ja to vairāk. Piezīme tiem, kuri neredzīgi uz abām acīm, mēmi, kurlmēmi jeb vājprātīgi (mulķi). 2) Kārta (vīriešu vai sieviešu). 3) Kādā (radniecības) sakarā stāv pierakstītais ar saimes tēvu un savas ģimenes vecāko locekli? 4) Cik gadu jeb mēnešu vecs? 5) Vai neprecējies, precējies, atraiknis jeb atšķirts? 6) Kārta, stāvoklis jeb kārtas nosaukums. 7) Vai šē dzimis, ja ne šē, tad īpaši kur? 8) Vai šē pierakstīts, ja ne šē, tad īpaši kur? 9) Kur pastāvīgi dzīvo: vai šē, ja ne šē, tad īpaši kur? 10) Piezīme tiem, kuri izbraukuši, kā arī tiem, kuri šē piemīt uz laiku. 11) Kādas ticības? 12) Mātes valoda. 13) Izglītība. 14) Nodarbošanās, rokas darbs, peļņas arods, amats jeb dienests. Galvenais arods, kurš dod lielākos līdzekļus dzīvības uzturēšanai. Blakus jeb pabalsta amats. Ziņas par karadienesta izpildīšanu.

Sākot ar 18. (30.) janvāri, skaitītāji izpildīja vai izdalīja skaitīšanas loksnes iedzīvotājiem pašreģistrācijai. Pēc nedēļas viņi visu nodeva skaitīšanas iecirkņa pārziņim caurskatīt. No 28. janvāra (9. februāra) trijās dienās tika izdarīta skaitīšanas lokšņu salīdzināšana ar patieso iedzīvotāju sastāvu tajā dienā, uz kuru skaitīšana noteikta, apstaigājot saimniecības otrreiz vai sausacot saimniekus.

Skaitīšanas materiāli tika apstrādāti Pēterburgā un izdoti līdz 1905. gadam. Izstrādes programma centās galvenokārt apmierināt militāri policejiskās valsts militāristu un nodokļu ievācēju vajadzības. Skaitīšanas lapā neskaidri bija formulēts jautājums par izglītību, nebija jautājumu par tautību un šķirisko piederību. Tomēr tautas skaitīšanai bija liela nozīme, jo tā pirmoreiz deva datus par visas Krievijas iedzīvotājiem. Latvijas teritorijā toreiz dzīvoja 1 miljons 929 tūkstoši cilvēku. Skaitīšanas materiālus pārstrādāja un izmantoja V. I. Leņins darbā «Kapitālisma attīstība Krievijā» un ķīmiķis D. Mendeļejevs grāmatā «Iepazīsim Krieviju».

Pirmās tautas skaitīšanas Latvijā organizēja un vadīja galvenokārt vācieši, tādēļ pat skaitītājos bija maz latviešu, krievu, igauņu

Birma wispabriga kreemijas walsts

tauschu skaitliska.
of Diecughadza parastai na 5. jumla 1895. g.

Erste allgemeine Volkszählung

des russischen Reichs.

Auf Grund der Allerhöchsten beschlossenen Verordnung vom 5. Juni 1895.

Guberna jeb apgabals (obscars): Gouvernement:	Kraistlīgāmas iekšas. Forma A. R A O C C I J A Form A.	Aprestis jeb apgabals (opyra). Kreis:
Kraistlīgāmas ezierina N Kreisbezirk N	Statistika ezierina N Statistikbezirk N	Kopāna lauka sobiedrība jeb tālrunskāpība Vorortgemeinde oder die ihr entsprechende administrative Einteilung
Stana jeb polijas ezierina N Amt (Stam) oder Polizeibezirk N	(Terigāda nosaukums ir jāpasūkst un jāparaksta N.) (Die entsprechende Bezeichnung ist zu unterstreichen und die N auszufüllen.)	Kotajs, jerna, kaktāda jeb cita kaktāda nosaukums. (Ja-ātrās ir jānosauk un tiešam nosaukums.) Dorf, Gegend, Anliegelung u. s. w. auf dem Gemeindefelde. (Hier ist ausführlich anzugeben; Ort und Name der Anliegelung.)
Togāns, gmina, kantja jeb tālrunskāpības nosaukums Gemeinde, Gmine, Stanija oder die dieser entsprechende admini- strative Einteilung		

Mušas joimnāda waichis, tešma waichis un waichis
Name, Vatername und Familienname des Hohenverwesenden

Doj ūstnēnā fāna jēhwa māhā dīhōwōf } jeb wāj jita māhā dīhōwōf
Ort der Wert auf auf seinem eigenen Hofe } oder zur Miete auf einem fremden Hofe
Sī dīhōwōfjama ehtā ir māhāhāt }
Wieviel Wohngebäude zählt der Hof

Si tā ir tāwa rība laurals Wohnt in der Wohnstätte geortet	Si tā ir tāwa rība laurals Wohnt in der Wohnstätte geortet	Si tā ir tāwa rība laurals Wohnt in der Wohnstätte geortet	Si tā ir tāwa rība laurals Wohnt in der Wohnstätte geortet
1		8	
2		7	
3		9	
4		9	
5		10	

Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda, uz kām Kraistlīgāmas notikās. Viedzērojuma gadi un dem. taja, an welchen die Volkszählung erfolgt ist.

Ģeogrāfiskā kartēnā Auf der Karte	Viedzērojuma gadi Zähljahre	Ģeogrāfiskā kartēnā Auf der Karte	Viedzērojuma gadi Zähljahre
Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen
Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen	Ģeogrāfiskā kartēnā ir jānorāda Auf der Karte ist zu verzeichnen

Число Прописных и А. Штатсманера, №12017

Statistiska paratise, kurali ir uzskaites
Unterstützt des Bibles, welcher die Angaben eingetragen hat.

u. c. Vēl 1897. gadā Rīgā un piepilsētas patrimoniāliecirknī no gandrīz 80 skaitīšanas rajonu priekšniekiem un viņu vietniekiem tikai septiņi bija latvieši.

Polīcijas organizētajā tautas skaitīšanā Liepājā 1911. gadā tika reģistrēti 84 tūkstoši iedzīvotāju. 1913. gada 5. (18.) decembrī Rīgā ar priekšpilsētām saskaitīja 517,5 tūkstošus klātesošo iedzīvotāju. Vēl jāmin vācu iebrucēju sarīkotā tautas skaitīšana Kurzēmē 1915. gada 30. septembrī. 1917. gadā organizētā lauksaimniecības un iedzīvotāju skaitīšana neizdevās sakarā ar Rīgas atdošanu vāciešiem. 1919. gada februārī, viskarstākajā revolucionārās cīņas brīdī, jaunās Padomju Latvijas Statistikas komisariāts izdarīja iedzīvotāju un lauksaimniecības skaitīšanu, taču rezultātus apkopot nepaguva, jo padomju vara drīz krita.

TAUTAS SKAITĪSANA BURZUĀZISKAJĀ LATVIJĀ

Buržuāziskajā Latvijā tautas skaitīšana tika veikta ik pēc pieciem gadiem. Pavisam bija četras skaitīšanas.

Pirmā Latvijas vispārējā tautas un lauksaimniecības skaitīšana notika 1920. gadā pēc stāvokļa 14. jūnijā un ilga 7—10 dienas. Vairākos Ilūkstes apriņķa pagastos, kā arī Valmieras un Valkas apriņķa pierobežas apvidos skaitīšanu veica 1920. gada rudenī un 1921. gada sākumā, jo skaitīšanas brīdī šeit nebija nokārtots valsts robežu jautājums. Arī tas, ka nesen bija beidzies karš, negatīvi iespaidoja skaitīšanu. Tāpēc tās rezultātus nevar uzskatīt par pilnīgiem.

Otrā tautas skaitīšana Latvijā notika 1925. gada 10. februārī. Par skaitītājiem stādāja skolotāji, studenti, vecāko klašu skolēni, lauksaimnieki. Skaitīšanā piedalījās ap 14 tūkstoši cilvēku, no tiem 13 407 skaitītāji. 7212 skaitītāji darbu izpildīja bez atlīdzības un 6195 — par nelielu samaksu.

Otrā tautas skaitīšana salīdzinājumā ar pirmo bija organizēta labāk. Rūpīgāk tika veikti sagatavošanās darbi. Pati skaitīšana notika vienā dienā visā valstī, turklāt ziemā, kad iedzīvotāji mazāk pārvietojas. Tomēr ziņas par nepilnībām skaitīšanā pienāca no vairākām vietām. Tā, piemēram, Liepājā, policijas ierēdņiem «pārskaitot» iedzīvotājus, atklāja 508 skaitīšanā neregistrētas personas.

Trešā Latvijas tautas skaitīšana tika veikta 1930. gada 11. februārī. Vidēji katrs skaitītājs reģistrēja 152 personas, par 15 cilvēkiem vairāk nekā otrajā skaitīšanā.

Trešās skaitīšanas materiāli bija labāki, personas kartītes jeb skaitīšanas lapas aizpildītas rūpīgāk un nenoteikto atbilžu mazāk. Bez pārpratumiem tomēr neiztika. Kad Varakļānos saskaitīja 1624 cilvēkus, pilsētas valde noorganizēja atkārtotu skaitīšanu, jo nebija apmierināta ar reģistrēto cilvēku mazo skaitu (1925. gadā pilsētā bija 2005 iedzīvotāji). Pārbaudes rezultāti tomēr atbilda skaitīšanas datiem. Līdzīgi gadījumi notika Liepājā, Ventspilī un Daugavpils apriņķī.

Ceturtnā — pēdējā tautas skaitīšana buržuāziskajā Latvijā tika veikta 1935. gada 12. februārī.

Tajā piedalījās vairāk nekā 14 tūkstoši skaitītāju. Viņu sastāvu raksturo šādi dati¹:

Skaitītāju sastāvs 1935. gadā

	Skaits	%
Skaitītāji — pavisam	14 388	100
to skaitā:		
vīrieši	11 292	78,5
sievietes	3 096	21,5
Vecums:		
līdz 19 gadiem	1 760	12,2
no 20 līdz 29 gadiem	6 921	48,1
no 30 līdz 39 gadiem	3 852	26,8
no 40 līdz 49 gadiem	1 348	9,4
no 50 līdz 59 gadiem	385	2,7
60 gadu veci un vecāki	122	0,8
Izglītība:		
augstākā	124	0,9
vidējā	5 385	37,4
pamatskolas	8 879	61,7
Nodarbošanās:		
lauksaimniecības darbinieki	6 727	46,8
rūpniecības un tirdzniecības darbinieki	734	5,1
valsts un pašvaldības iestāžu darbinieki	5 071	35,3
brīvo profesiju un inteligences pārstāvji	1 539	10,7
skolu audzēkņi	2 120	14,7
pārējie	1 197	8,3
Iepriekšējo skaitīšanu dalībnieki	5 380	37,4

Skaitīšanas personālam, kas savus pienākumus veica bez atlīdzības vai sevišķi labi, Valsts Statistiskā pārvalde piešķīra skaitīšanas goda zīmes. Pavisam ar tām tika apbalvoti 7448 skaitīšanas darbinieki. Bez atlīdzības strādāja 6584 skaitītāji jeb 46 procenti no visiem skaitītājiem.

Buržuāziskajā Latvijā tautas skaitīšanā, sevišķi pēdējā, tika praktizēta arī pašreģistrācijas jeb pašskaitīšanas metode. Iedzīvotāji paši aizpildīja personas kartītes. Skaitītāji tās savāca un pārbaudīja. Tomēr daļā skaitīšanas lapu bija nepilnības, kas iespaidoja materiālu apstrādes rezultātus.

Visu tautas skaitīšanu, izņemot pirmās, programmas sastāvēja vienīgi no personas kartītes (skaitīšanas lapas), kurā laika gaitā

¹ Ceturtnā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. R., 1939, 8. lpp.

tika izdarītas nelielas izmaiņas, galvenokārt jautājumu formulējumos. Pirmā iedzīvotāju skaitīšana bija apvienota ar lauksaimniecības skaitīšanu. Šī programmas daļa sastāvēja no īpašas veidlapas, tā sauktās saimniecības listes, kurā bija 136 jautājumi, lielākoties par saimniecības ēkām.

Personas kartītē bija ietverti šādi pamatjautājumi: uzvārds un vārds, dzimums, pavalstniecība, dzimšanas gads, dzimšanas vieta, ģimenes stāvoklis, ticība, tautība, lasīt un rakstīt prasība, valodu runāšanas prasme, ģimenē lietojamā valoda, pastāvīgā dzīves vieta, iztikas līdzekļu avots, skolas apmeklēšana (skat. pielikumā).

Tika lietoti arī skaitīšanas palīgdokumenti — apdzīvoto vietu saraksti, gruntsgabalu saraksti, dzīvokļu kartītes, uz laiku izbraukušo personu saraksti. Tie palīdzēja precīzāk un pilnīgāk veikt skaitīšanu.

Skaitīšanas programma atbilda tālaika buržuāziskās valsts interesēm. Skaitīšanas lapā bija ietverts jautājums par ticību, kura nav padomju tautas skaitīšanu programmās. Ļoti vienkāršots bija jautājums par izglītību. Skaitīšanas materiāli deva datus tikai par lasīt un rakstīt prasību.

1920. un 1930. gada tautas skaitīšanu programmās bija iekļauts jautājums par iedzīvotāju fiziskajiem trūkumiem (akls, mēms, kurls, kurlmēms u. tml.). Saprotams, ka skaitītāji, nebūdami kompetenti medicīnā, šādas ziņas nevarēja ievākt kaut cik pieņemamā ticamības līmenī.

Neveiksmi cieta arī 1925. gada skaitīšanā uzdotais jautājums sievietēm par dzīvi dzimušo bērnu skaitu. Materiālu apstrādes rezultātā šīs ziņas izrādījās nepilnīgas. 1930. gadā personas kartītē bija jautājums par bērnu barošanas veidu līdz vienam gadam: mākslīga barošana, ar krūti, ar krūti un mākslīgi. Iegūtos datus cerēja izmantot bērnu mirstības cēloņu noskaidrošanā. Rezultāti tomēr neattaisnoja uz tiem liktās cerības.

Visplašākā programma buržuāziskajā Latvijā bija pēdējai tautas skaitīšanai. Personas kartīte bija papildināta ar vairākiem jauniem jautājumiem, kā arī izdarīti grozījumi dažu jautājumu formulējumos. Sevišķi izvērsti tika jautājums par iztikas līdzekļu avotu; te faktiski bija apvienoti jautājumi par darba vietu, nodarbošanos, sociālo stāvokli u. tml.

Buržuāziskā statistika iedzīvotāju sociālo struktūru nosaka ne pēc viņu vietas un stāvokļa ražošanā, bet gan pēc iztikas līdzekļu iegūšanas. Lielā mērā tas attiecas uz tālaika Latvijas statistiku. Pēdējās tautas skaitīšanas materiālos īsti neparādās ne iedzīvotāju patiesais sastāvs pēc nodarbošanās (amata, profesijas), ne arī viņu sociālā struktūra (strādnieki, kalpotāji, zemnieki). Mākslīgi bija palielināts īpašnieku skaits (iekļauti visi sīkpašnieki), bet samazināts algoto strādājošo skaits.

Tā kā ceturtnā tautas skaitīšana buržuāziskajā Latvijā bija vispilnīgākā, Latvijas PSR Centrālā statistikas pārvalde 1959. gadā šīs skaitīšanas personas kartītes apstrādāja saskaņā ar padomju skaitīšanas metodoloģiju un ieguva salīdzināmus datus par Latvijas iedzīvotāju sociālo sastāvu un nodarbošanos.

TAUTAS SKAITĪSANA MŪSU VALSTĪ PADOMJU VARAS GADOS

Padomju valstī pēc Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas notikušas piecas tautas skaitīšanas.

Pirmā padomju profesionāli demogrāfiskā un lauksaimniecības skaitīšana līdz ar rūpniecības uzņēmumu uzskaiti tika veikta pēc V. I. Ļeņina iniciatīvas 1920. gadā, saimnieciska sabrukuma apstākļos. Kaut dati bija nepilnīgi (aptvēra 72 procentus valsts iedzīvotāju), tos izmantoja tautas saimniecības atjaunošanas un kultūras celtniecības plānošanai.

Otrā Vissavienības tautas skaitīšana notika 1926. gada decembrī. Tā aptvēra visu valsts teritoriju un ļāva novērtēt Padomju valsts sasniegumus saimniecības atjaunošanā. Skaitīšanas materiālus izmantoja pirmā piecgadu plāna izstrādāšanai.

Trešā (neskaitot 1937. gada tautas skaitīšanu, kuras datus anulēja, jo nebija ievērota skaitīšanas zinātniskā metodoloģija) Vissavienības tautas skaitīšana tika veikta 1939. gada janvārī. Tās rezultāti atspoguļoja sociālisma uzvaras sasniegumus: ekspluatatoru šķiru likvidāciju, sociālistiskā ražošanas veida nostiprināšanos kā pilsētās, tā arī laukos, bezdarba izbeigšanos, iedzīvotāju labklājības celšanos.

Ceturto Vissavienības tautas skaitīšanu izdevās noorganizēt tikai pēc 20 gadiem — 1959. gada janvārī. Pa šo laiku mūsu Dzimtenes kartē bija notikušas lielas pārmaiņas — nodibinājušās Moldāvijas, Lietuvas, Latvijas un Igaunijas padomju republikas un iestājušās PSRS sastāvā, pievienojušās Rietumukraina, Rietumbaltkrievija un dažas citas teritorijas. Lielajā Tēvijas karā mūsu zeme zaudēja 20 miljonus cilvēku. Tas viss radīja ievērojamas pārmaiņas valsts iedzīvotāju skaitā un sastāvā.

Pēdējā — piektā Vissavienības tautas skaitīšana notika V. I. Ļeņina 100. dzimšanas dienas priekšvakarā, lielas politiskās un darba aktivitātes apstākļos. Tautas skaitīšanas darbiniekiem šis notikums bija svarīgs vēl tādēļ, ka pirmā padomju tautas skaitīšana pirms 50 gadiem tika veikta V. I. Ļeņina tiešā vadībā.

Piektā tautas skaitīšana notika 1970. gadā no 15. līdz 22. janvārim. Visā valstī strādāja vairāk nekā 600 tūkstošu skaitītāju, instruktoru kontrolieru, skaitīšanas nodaļu vadītāju un viņu palīgu un valsts statistikas iestāžu darbinieku. Skaitīšanas politiskās, tautsaimnieciskās un zinātniskās nozīmes izskaidrošanā iedzīvotājiem iesaistījās vairāk nekā 1,3 miljoni aģitatoru, propagandistu un lektoru, kuru vajadzībām krievu valodā tika izdota brošūra «Vissavienības tautas skaitīšana — tautas lieta» 1,2 miljonu eksemplāru lielā metienā. Ievērojamu palīdzību skaitīšanas darbiniekiem sniedza arī 700 tūkstoši aktivistu no 130 tūkstošiem tautas skaitīšanas veicināšanas komisiju, kuras bija nodibinātas darbaļaužu deputātu padomju izpildkomitejās, iestādēs un organizācijās.

Tautas skaitīšanu veica pēc visai plašas programmas. Tās galvenā daļa — skaitīšanas lapa — bija divos variantos. Veidlapā Nr. 1

tika ietverti 11 jautājumi. Pēc šīs lapas aptaujāja visus iedzīvotājus. Veidlapā Nr. 2 bija vēl 7 papildu jautājumi. Uz šīs lapas jautājumiem atbildes izlases veidā sniedza 25 procenti iedzīvotāju, tas ir, katrā ceturtajā dzīvojamā telpā.

Pilnīgās skaitīšanas lapa ietvēra šādus jautājumus:

1. Radnieciskās attiecības ar ģimenes galvu.
2. Par pastāvīgu iedzīvotāju, kas ir pagaidu prombūtnē, uzrādīt
 - a) prombūtnes cēloni,
 - b) prombūtnes ilgumu.
3. Par pagaidām dzīvojošu uzrādīt
 - a) pastāvīgo dzīves vietu,
 - b) cik ilgi ir prombūtnē no pastāvīgās dzīves vietas.
4. Dzimums.
5. Vecums.
6. Vai pašreiz sastāv laulībā?
7. Tautība. Arvalstniekam uzrādīt arī pilsonību.
8. Dzimtā valoda. Uzrādīt arī citu PSRS tautu valodu, kādu brīvi pārvalda.
9. Izglītība. Personām, kurām izglītība ir augstāka par pamatskolas izglītību, bet nav pilna vidējā, uzrādīt, kurā klasē (kursā) mācās vai cik klases (kursus) pabeigušas.
10. Personām, kuras mācās, uzrādīt, kāda tipa mācību iestādē mācās.

11. Iztikas līdzekļu avots.

Izlasveida skaitīšanas lapā bija iekļauti vēl šādi jautājumi:

12. Darba vieta (uzņēmuma, kolhoza, iestādes nosaukums vai sava saimniecība).
13. Nodarbošanās šajā darba vietā (amats vai izpildāmais darbs); pensionāriem — agrākā pamatnodarbošanās.
14. Tiem, kas 1969. gadā strādājuši nepilnu gadu, pasvītrot — strādāja pastāvīgi, sezonas darbu vai pagaidu darbu — un norādīt darba ilgumu mēnešos 1969. gadā.
15. Sabiedriskā grupa.
16. Cik ilgi bez pārtraukuma dzīvo šajā apdzīvotajā vietā?
17. Tiem, kuri šeit dzīvo mazāk par diviem gadiem, uzrādīt iepriekšējo pastāvīgo dzīves vietu.
18. Dzīves vietas maiņas iemesls.

Vēl skaitīšanas programmā bija ietverta aptaujas lapa par mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbinātajām personām darbaspējīgajā vecumā (ar 10 jautājumiem) un uzskaites lapa par iedzīvotāju pārvietošanos no dzīves vietas uz darba (mācību) vietu (ar 6 jautājumiem).

1970. gada tautas skaitīšanā reģistrēja kā klātesošos, tā pastāvīgos iedzīvotājus. Ja pilnīgi ievēro visus instrukcijas noteikumus, tad šo abu kategoriju iedzīvotāju skaitam valstī jāsakrīt, tāpat kā jāaskan pagaidām dzīvojošo un pagaidām promesošo skaitam. Pēdējā skaitīšanā mūsu zemē atšķirība starp pastāvīgi dzīvojošajiem un klātesošajiem iedzīvotājiem bija tikai 0,12 procenti. Arī izlasveida kontrolapstaiga pierādīja, ka skaitīšana veikta ar pietiekami lielu preci-

zītāti. Tika atklāti tikai 264 tūkstoši neregistrēto cilvēku jeb 0,11 procenti.

Lai izvairītos no divkāršas iedzīvotāju uzskaites, visiem pagaidām dzīvojošajiem izsniedza izziņu par registrēšanu skaitīšanā. Kontrollapu sastādīšanai bija pretējs uzdevums — lai skaitīšanā neviens netiktu izlaists. Pārbaudot kontrollapas, valsti atklāja 348 tūkstošus neuzskaitīto jeb 0,14 procentus no visiem iedzīvotājiem.

1970. gada skaitīšanas materiālu izstrādes programma bija plašāka nekā iepriekšējās skaitīšanās. Tā sastāvēja no 66 tabulām. Pavisam bija 220 miljonu rādītāju, par trešdaļu vairāk nekā 1959. gadā. Rezultāti apkopoti un publicēti septiņos sējumos, kuri aptver vairāk nekā pusotra tūkstoša lappušu.

Kā rāda tautas skaitīšanu dati, Padomju Savienības iedzīvotāju skaits nemitīgi aug, neskatoties uz divu pasaules karu smagajām sekām. 1970. gadā PSRS dzīvoja 241,7 miljoni cilvēku, no tiem 111,4 miljoni (46 procenti) vīriešu un 130,3 miljoni (54 procenti) sievietes. Laikā no 1913. gada līdz 1970. gadam valsts iedzīvotāju skaits palielinājies par 82,5 miljoniem. 1973. gada 9. augustā PSRS iedzīvotāju skaits sasniedza 250 miljonus, bet 1978. gada sākumā — 260 miljonus.

Laikā no 1959. gada līdz 1970. gadam valsts iedzīvotāju skaits pieauga par 32,9 miljoniem cilvēku jeb par 16 procentiem. Vidējais gada pieaugums sasniedza gandrīz 3 miljonus cilvēku (1,34 procenti). Visstraujākie pieauguma tempi vērojami Vidusāzijā, Aizkaukāzā un Kazahijā. KPFSR, Ukrainas, Baltkrievijas un Baltijas savienotajās republikās pieaugums bija mazāks.

Augsto PSRS industriālās attīstības tempu liecinieks ir pilsētu iedzīvotāju īpatsvara pieaugums. Pirmsrevolūcijas Krievijā pilsētās dzīvoja tikai 18 procenti iedzīvotāju. 1970. gada skaitīšanas laikā Padomju Savienībā pilsētnieku īpatsvars bija 56 procenti. Kā rāda pastāvīgās uzskaites dati, urbanizācijas process turpinās — 1977. gada sākumā šis rādītājs bija jau 62 procenti.

Mūsu valstī līdztekus iedzīvotāju skaita pieaugumam notikušas kvalitatīvas pārmaiņas arī iedzīvotāju sastāvā. PSRS ir daudznacionāla sociālistiska valsts, kur dzīvo vairāk nekā 100 tautību. Pēc skaitīšanas datiem, 94 procenti valsts iedzīvotāju par dzimto valodu uzskatīja savas tautības valodu un 6 procenti — citu valodu. Krievu valodu par dzimto nosauca 13 miljoni citu tautību iedzīvotāju (1959. gadā — 10 miljoni). Bez tam 41,8 miljoni nekrievu tautību iedzīvotāju krievu valodu uzrādīja kā otru valodu, kuru brīvi pārvalda. Tādējādi 55 miljoni jeb gandrīz puse nekrievu tautību iedzīvotāju var brīvi sarunāties krieviski.

Radikālas pārmaiņas notikušas iedzīvotāju izglītības un kultūras līmenī. 1970. gadā valstī bija 95 miljoni cilvēku ar augstāko un vidējo (pilnu un nepilnu) izglītību jeb 48 procenti no iedzīvotāju skaita, kas vecāki par 9 gadiem. 1939. gadā šis rādītājs bija tikai 11 procentu. Tagad apmēram katrs trešais mūsu zemes iedzīvotājs mācās. Pilnīgi likvidēts analfabētisms. Lai atceramies, ka pirmsrevolū-

cijas Krievijā, pēc 1897. gada tautas skaitīšanas datiem, gandrīz trīs ceturtdaļas iedzīvotāju 9—49 gadu vecumā bija analfabēti.

Arī iedzīvotāju sociālajā struktūrā kopš Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas norisušas lielas pārvērtības. 1913. gadā galvenā iedzīvotāju sociāli ekonomiskā grupa bija individuālie zemnieki un nekooperētie mājamatnieki (vairāk nekā 2/3). Strādnieku bija tikai 14,6 procenti un kalpotāju — 2,4 procenti no visiem iedzīvotājiem. Tagad aina ir gluži pretēja. Vairāk nekā pusi strādājošo un viņu ģimenes locekļu (56,7 procenti) 1970. gadā veidoja strādnieki, 22,6 procentus — kalpotāji un 20,5 procentus — kolhoznieki.

Zinātniski tehniskās revolūcijas iespaidā valstī samazinās to nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars, kuri strādā galvenokārt fizisko darbu, un palielinās garīgā darba darītāju skaits. Pirmās grupas īpatsvars 1959. gadā bija 80,5 procenti, turpretim 1970. gadā — 72,7 procenti. Garīgo darbu strādājošo īpatsvars pieaudzis no 19,5 līdz 27,3 procentiem.

Padomju Savienībā tautas skaitīšanu organizē un vada valsts statistikas iestādes. Vispusīgu atbalstu tām sniedz deputātu padomes un partijas organizācijas, uzņēmumi un iestādes, kā arī plašas iedzīvotāju masas, jo skaitīšana tiek veikta visas tautas interesēs.

Pēdējās trīs tautas skaitīšanas notika augstā zinātniski metodoloģiskā un organizatoriskā līmenī. Par sekmīgu skaitīšanas veikšanu Padomju valdība visiem dalībniekiem izteica pateicību, daudzus apbalvoja ar ordeņiem un medaļām.

1970. GADA VISSAVIENĪBAS TAUTAS SKAITĪSANA LATVIJAS PSR

Latvijā skaitīšana notika pēc vienotas Vissavienības programmas. Tāpat kā visā valstī, piektā Vissavienības tautas skaitīšana mūsu republikā noritēja sekmīgi, jo bija veikts plašs sagatavošanas darbu komplekss: precizētas un noteiktas pilsētīpa apdzīvoto vietu robežas, izgatavotas rajonu shematiskās kartes, pilsētu un pilsētciematu plāni, pārbaudīts iedzīvotāju pastāvīgās uzskaites pilnīgums un pareizība, laikus sastādīti kvartālu namīpašumu un lauku apdzīvoto vietu saraksti, izstrādāts skaitīšanas organizatoriskais plāns, apmācīti kadri (gandrīz 10 tūkstoši cilvēku), veikts plašs izskaidrošanas darbs iedzīvotāju vidū.

Republikā bija izveidotas 125 skaitīšanas nodaļas, 875 instruktoru pamatniecīkņi un 3995 skaitīšanas pamatniecīkņi. Bez tam tika organizēti 235 instruktoru un 1454 skaitīšanas iecīkņi tādās iestādēs kā slimnīcas, sanatorijas, internātskolas, veco ļaužu un invalīdu pensionāti, kā arī viesnīcās, stacijās, ostās, vilcīenos, uz kuģīem u. tml. vietās, kur pastāvīgī uzturas zināms iedzīvotāju kontingents.

Tīešajā skaitīšanas darbā piedalījās 7057 cilvēki (bez personāla, kas skaitīja uz kuģīem un dažos citos objektos). No tīem 54 bija valsts statistikas informācijas un skaitīšanas centru un staciju priekšnieku vietnieki, 250 — skaitīšanas nodaļu vadītāji vai viņu palīgi, 1112 — instruktori kontrolīeri un 5641 — skaitītājs.

Starp skaitīšanas darbiniekiem sieviešu bija 3 reizes vairāk nekā vīriešu (5356 sievietes un 1701 vīrietis). Gandrīz pusei darbinieku vecums nepārsniedza 30 gadus. Tas, ka 48 procenti no skaitīšanas darbiniekiem bija partijas biedri un komjaunieši, liecina par šo sabiedrisko organizāciju lielo ieguldījumu ne tikai skaitīšanas sagatavošanā, bet arī tās veikšanā. 681 skaitīšanas darbinieks (9,6 procenti) bija piedalījies 1959. gada tautas skaitīšanā. Šis skaits būtu vēlams lielāks, jo iepriekšējo skaitīšanu kadru zināšanas ir sevišķi vērtīgas. Skaitīšanā piedalījās arī cilvēki ar pieredzi deputātu padomju vēlēšanu organizēšanā. Tādu bija 3001 (42,5 procenti). Starp skaitītājiem bija daudz skolotāju, pasniedzēju un citu kultūras un izglītības darbinieku (1017), studentu (851), plānošanas un uzskaites darbinieku (719).

Plašais masu izskaidrošanas darbs tika veikts saskaņā ar īpaši izstrādātu plānu. 6414 aģitatoru, propagandistu un lektoru lielā saime noorganizēja 13,4 tūkstošus lekciju, ziņojumu un pārrunu iedzīvotāju darba un dzīves vietās, klubos, kultūras namos, kino- teātros. Republikas propagandistu un aģitatoru vajadzībām tika izdota brošūra «1970. gada tautas skaitīšana Latvijas PSR».

Intensīvi tika izmantoti masu informācijas līdzekļi. Republikāniskajos, pilsētu un rajonu preses izdevumos tika publicēti 483 raksti par tautas skaitīšanas jautājumiem. Notika 30 radiopārraides un 14 televīzijas raidījumi. Tautas skaitīšanas vajadzībām tika izdoti 12 plakāti un uzsaukumi ar vairāk nekā 90 tūkstošu eksemplāru lielu kopmetienu. Visu šo pasākumu rezultātā iedzīvotāji atsaucīgi izturējās pret skaitītājiem un sniedza izsmeļošas atbildes uz skaitīšanas dokumentu jautājumiem.

Skaitīšanas dokumentus aizpildīja īpaši apmācīti skaitītāji. Apmēram vienu piektdaļu skaitīšanas lapu aizpildīja paši iedzīvotāji. Citās republikās pašskaitīšanas jeb pašreģistrācijas metode neguva kaut cik ievērojamu pielietojumu.

Tautas skaitīšanas materiālu sagatavošanu mehanizētajai izstrādei, tas ir, skaitīšanas lapu šifrēšanu un šifru pārņemšanu uz speciālām izstrādes veidlapām, veica īpaši apmācīti darbinieki Latvijas PSR CSP Rīgā. Galīgo skaitīšanas rezultātu izstrāde notika PSRS CSP Centrālajā skaitīšanas centrā Maskavā ar otrās paaudzes elektroniskajiem skaitītājiem «Minska-32».

TAUTAS SKAITĪŠANAS DATI — IEDZĪVOTĀJU SOCIĀLI EKONOMISKĀS, PROFESIONĀLI TEHNISKĀS UN KULTŪRIZGLĪTĪBAS IZAUGSMES RĀDĪTĀJI

Valsts statistikas orgāni ik mēnesi, ik gadu apkopo iedzīvotāju dabiskās un mehāniskās kustības datus. Tomēr īsti precīzas un vispusīgas ziņas par ģimenes sastāvu un stāvokli, tautību un valodu,

izglītību, iztikas līdzekļu avotu un nodarbošanos spēj dot vienīgi tautas skaitīšana.

Laikā starp 1959. un 1970. gada tautas skaitīšanām mūsu republikas iedzīvotāju skaits palielinājās par 271 tūkstoši jeb 13 procentiem un sasniedza gandrīz 2,4 miljonus. No 1959. gada līdz 1970. gadam iedzīvotāju skaita ziņā mūs apsteidza Kirgīzijas, Tadžikijas un Armēnijas PSR, bet 1974. gadā — arī Turkmēnijas PSR. Tagad Latvija un Igaunija pēc iedzīvotāju skaita ieņem pēdējās vietas starp savienotajām republikām. Iedzīvotāju skaits 1978. gada sākumā mūsu republikā bija 2 miljoni 529 tūkstoši.

Padomju Latvijā, tāpat kā visā valstī, strauji pieaudzis pilsētu iedzīvotāju īpatsvars. Pirms kara tikai 35 procenti no visiem republikas iedzīvotājiem dzīvoja pilsētās. 1959. gadā jau 53 procenti, bet 1978. gadā 67 procenti iedzīvotāju bija pilsētnieki. Rīgā koncentrēta gandrīz trešā daļa no visiem republikas iedzīvotājiem — 1978. gadā 827 tūkstoši. Pilsētnieku skaita pieaugums un laucinieku skaita samazināšanās arī lielā mērā raksturo Latvijas PSR tautas saimniecības industrializācijas procesa attīstību.

Republikas iedzīvotāju skaits pieaug gan dabiskās kustības, gan iedzīvotāju migrācijas rezultātā. Pēdējos gados palielinās migrācijas ietekme uz iedzīvotāju dinamikas rādītājiem. Iedzīvotāju migrācija ik gadu palielina republikas darbaspēka resursus par apmēram 10 tūkstošiem cilvēku, pie tam migranti galvenokārt ir jaunieši.

Neskatoties uz samērā augsto iedzīvotāju migrācijas pozitīvo saldo, pēckara gados Padomju Latvijā iedzīvotāju skaita pieauguma tempi bijuši zemāki nekā caurmērā visā valstī. Tādēļ republikas īpatsvars PSRS iedzīvotāju kopskaitā pakāpeniski nokrities no 1,08 procentiem 1950. gadā līdz 0,97 procentiem 1978. gadā. Tas noticis iedzīvotāju niecīgā dabiskā pieauguma rezultātā, kas, rēķinot vidēji uz 1000 iedzīvotājiem, Latvijas PSR samazinājās no 6,7 cilvēkiem 1960. gadā līdz 1,4 cilvēkiem 1977. gadā. Ļoti zems ir dzimstības koeficients (13,6 uz 1000 iedzīvotājiem 1977. gadā), bet samērā augsts — mirstības koeficients (12,2). Lielā mirstība galvenokārt saistīta ar zemās dzimstības rezultātā izveidojušos nelabvēlīgo iedzīvotāju vecuma struktūru, kuru raksturo ļoti augsts veco ļaužu īpatsvars. Jau 1959. gadā darbaspējas vecumu bija pārsnieguši 386 tūkstoši cilvēku jeb 18 procentu no visiem republikas iedzīvotājiem, bet 1970. gadā to skaits pieauga līdz 488 tūkstošiem jeb 21 procentam (vidēji Padomju Savienībā — tikai 15 procentu). Ja analizējam standartizētos mirstības koeficientus, tas ir, tādus, kur izslēgta iedzīvotāju vecuma struktūras ietekme, tad redzam, ka būtībā mirstība PSRS un mūsu republikā ir apmēram vienāda.

Samērā mazu daļu no Latvijas PSR iedzīvotājiem sastāda bērni un pusaudži vecumā līdz 15 gadiem. Tā, piemēram, saskaņā ar 1970. gada tautas skaitīšanas datiem tikai 23 procenti republikas iedzīvotāju bija šajā vecuma kategorijā, bet vidēji visā valstī to bija 31 procenti. Tas arī nosaka mūsu ļoti ierobežotās iespējas papildināt darbaroku skaitu ar vietējiem resursiem.

Vienīgi tautas skaitīšanā precīzi var uztvert gados ļoti veco iedzīvotāju skaitu, kas vienmēr izraisa lielu interesi. 1970. gadā visā valstī bija 19 304 iedzīvotāji, kuri sasnieguši 100 un vairāk gadu. Visvairāk simtgadnieku dzīvoja Aizkaukāza republikās. Padomju Latvijā 1959. gadā saskaitīja 73 cilvēkus, kas pārkāpuši 100 gadu sliekšni, bet 1970. gadā — 80, no tiem tikai 15 vīriešu. Septiņas sievietes bija pārsniegušas 110 gadu vecumu, turpretī visvecākajam vīrietim bija 107 gadi. Ir pamats domāt, ka 1979. gada tautas skaitīšanā konstatēsim vēl vairāk simtgadnieku, jo 1970. gadā Valmieras rajonā bija tikai viens simtgadnieks, bet 1976. gada izmēģinājuma tautas skaitīšanā tika reģistrēti jau trīs.

Demogrāfi ilggadības līmeni parasti nosaka kā 80 un vairāk gadu veco cilvēku skaita attiecību pret iedzīvotājiem, kuriem 60 un vairāk gadu. Šis rādītājs Latvijas PSR ir viens no augstākajiem valstī, jo sevišķi starp sievietēm, un atpaliek vienīgi no Aizkaukāza republikām.

Starp ziņām par iedzīvotājiem svarīga nozīme ir arī datiem par sastāvēšanu laulībā, par ģimenes lielumu. Ja salīdzinām 1970. gada tautas skaitīšanas rezultātus ar 1959. gada un jo sevišķi ar pirmskara rādītājiem, tad redzam, ka Padomju Latvijā pieaudzis laulāto īpatsvars gandrīz visās iedzīvotāju vecuma grupās. It sevišķi palielinājies precējušos skaits starp jauniešiem. Laulāto skaita pieaugumu labvēlīgi ietekmē iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūras izlīdzināšanās. Kā zināms, kara iespaidā tā bija stipri izkropļota. Tomēr, kā liecina 1970. gada tautas skaitīšanas dati, laulībā sastāvošo īpatsvars (696 vīrieši un 557 sievietes uz katriem 1000 attiecīgā dzimuma iedzīvotājiem 16 un vairāk gadu vecumā) Latvijas PSR ir otrs zemākais starp savienotajām republikām. Aktuāla ir arī ģimenes stabilitātes problēma. Laulību šķiršanas rādītāji pie mums ir visaugstākie valstī — 1977. gadā vidēji uz katriem 1000 iedzīvotājiem bija 5,1 šķiršanās gadījums (vidēji PSRS — 3,4).

Tirdzniecībā, celtniecībā un citās tautas saimniecībās nozarēs plaši tiek izmantoti dati par ģimeņu skaitu un lielumu. Saskaņā ar tautas skaitīšanas datiem 1970. gadā Padomju Latvijā bija 634 tūkstoši ģimeņu. Ģimenes vidējais lielums (3,2 cilvēki) ir otrs zemākais starp savienotajām republikām. Vidēji Padomju Savienībā šis rādītājs ir 3,7, bet Vidusāzijas republikās pārsniedz 5 cilvēkus. Mūsu republikā ģimenes lieluma plānošanas un zemās dzimstības rezultātā 65 procenti ģimeņu sastāv no diviem vai trim cilvēkiem, bet 70 procentu ģimeņu ir bez bērniem vai ar vienu bērnu. Vērojams arī relatīvi liels vieninieku īpatsvars (10 procentu no republikas iedzīvotājiem), bet Padomju Savienībā vidēji to ir tikai 6 procenti. Divas trešdaļas no visiem mūsu vieniniekiem ir sievietes, pie tam 47 procenti no viņām ir 60 un vairāk gadu vecumā, bet vientuļo vīriešu šajā vecumā ir tikai 23 procenti.

Pārmaiņas notikušas iedzīvotāju nacionālajā sastāvā. Republikā visvairāk ir latviešu (1970. gadā — 1 miljons 342 tūkstoši, un to īpatsvars sastādīja 57 procentus). No 1959. līdz 1970. gadam latviešu skaits palielinājās par 44 tūkstošiem jeb 3,4 procentiem. 1970. gadā

no visiem iedzīvotājiem bija 29,8 procenti krievu, 4,0 procenti baltkrievu, 2,7 procenti poļu, 2,3 procenti ukraiņu, 1,7 procenti lietuvišu un 1,6 procenti ebreju. Pārējo tautību pārstāvju skaits bija relatīvi neliels.

Padomju Latvijā aizvien plašāks izvērsās tautību integrācijas process. Pieaug jaukto laulību skaits un līdz ar to ģimeņu īpatsvars, kuru locekļi pieder pie dažādām tautībām. Tā, piemēram, dažādu tautību ģimeņu īpatsvars 1959. gadā mūsu republikā bija 16 procentu, bet 1970. gadā — jau 21 procents. Pēdējos gados vairāk nekā vienā trešdaļā jaunlaulāto pāru vīrs un sieva pieder pie dažādām tautībām.

Lielum lielais vairums latviešu un krievu par dzimto valodu uzskata savas tautības valodu, bet baltkrievi, poļi, ukraiņi un ebreji — apmēram vienlīdzīgi gan savas tautības valodu, gan arī krievu valodu. 1970. gadā latviešu valodu par dzimto uzskatīja pavisam 1 miljons 345 tūkstoši cilvēku, no tiem 1 miljons 316 tūkstoši latviešu un 29 tūkstoši citu tautību pārstāvju. Krievu valodu par dzimto valodu nosauca 849 tūkstoši cilvēku. Bez tam 739 tūkstoši citu tautību pārstāvju vēl brīvi pārvaldīja krievu valodu. Tāpat divas trešdaļas republikas iedzīvotāju var brīvi sarunāties krieviski.

1970. gada tautas skaitīšana parādīja lielos sasniegumus izglītības līmeņa paaugstināšanā, kas gūti padomju varas gados. Var atzīmēt, ka pilnīgi likvidēts analfabētisms. Buržuāziskajā Latvijā 1939. gadā vecumā no 9 līdz 49 gadiem bija 83 tūkstoši cilvēku jeb 7,3 procenti no attiecīgā vecuma iedzīvotājiem, kuri neprata ne lasīt, ne rakstīt. 1970. gadā tādu bija 0,2 procenti un tie visi ar nopietniem attīstības traucējumiem.

1939. gadā republikā bija tikai 278 tūkstoši cilvēku ar augstāko, nepabeigtu augstāko, vidējo un nepilnu vidējo izglītību, bet 1970. gadā viņu skaits bija gandrīz 4 reizes lielāks un pārsniedza 1 miljonu. Sekojošā tabula uzskatāmi ataino Latvijas PSR iedzīvotāju izglītības līmeņa izaugsmi padomju varas gados.

	1939	1959	1970
Uz 1000 iedzīvotājiem 10 un vairāk gadu vecumā ir cilvēki ar izglītību:			
augstāko	9	25	46
nepabeigtu augstāko, vidējo un nepilnu vidējo	167	406	471

Augstskolu beigušo skaits pieaudzis no 14 tūkstošiem 1939. gadā līdz 94 tūkstošiem cilvēku 1970. gadā, tas ir, gandrīz 7 reizes.

Ļoti strauji palielinājies augstāko un vidējo izglītību ieguvušo personu skaits strādājošo iedzīvotāju vidū. Tā, piemēram, nodarbināto skaits ar augstskolas izglītību pieaudzis no 38 tūkstošiem 1959. gadā līdz 85 tūkstošiem 1970. gadā jeb 2,3 reizes. Strādājošo vidū nepabeigtu augstāko izglītību ieguvušo skaits šajā laikā pie-

audzis 1,6 reizes, personu skaits ar vidējo speciālo izglītību — 1,9 reizes un ar vispārīgo vidējo izglītību — 2,2 reizes.

Kā rāda 1970. gada tautas skaitīšanas dati, Latvijas PSR iedzīvotāju kopējais izglītības līmenis ir viens no augstākajiem Padomju Savienībā un visā pasaulē. Tomēr vienlaikus tika konstatēts, ka caurmērā visā valstī 20—29 gadus veco jauniešu izglītības līmeņa rādītāji ir vēl labāki. Kopējais cilvēku skaits ar augstāko un vidējo izglītību uz katrēm 1000 iedzīvotājiem 10 un vairāk gadu vecumā ierindoja Latvijas PSR 3. vietā starp savienotajām republikām, turpretim 20—29 gadus veco vidū mūsu republika atradās tikai 11. vietā. 172 tūkstošiem Latvijas PSR iedzīvotāju 20—29 gadu vecumā 1970. gadā vēl nebija vidējās izglītības, pie tam mācības turpināja tikai 6 procenti no tiem. Kopš 1970. gada izglītības rādītāji vēl tālāk uzlabojušies, tomēr iepriekšējie tautas skaitīšanas dati rāda, ka mūsu republikā vēl jāveic lieli uzdevumi, lai pilnībā izmantotu jaunās Konstitūcijas 45. pantā PSRS pilsoņiem noteiktās tiesības uz izglītību. Vēl lielāka uzmanība jāveltī jauniešu iesaistišanai vakara (maiņu) skolās.

PSKP XXV kongress noteica, ka, virzot uz priekšu ekonomiku un paaugstinot sabiedriskās ražošanas efektivitāti, jānodrošina tautas augošo materiālo un garīgo vajadzību pilnīgāka apmierināšana, sociālistiskā dzīves veida nemitīga attīstība un padomju sabiedrības sociālās struktūras tālāka pilnveidošana. Zinātniski tehniskās revolūcijas iespaidā līdz ar pārmaiņām visās sociālistiskās tautas saimniecības nozarēs lielas pārgrozības notikušas arī iedzīvotāju sociālajā struktūrā.

Sociālisma uzvara Padomju Latvijā pilnībā mainījusi iedzīvotāju sociālo sastāvu. Republikā jau sen vairs nav ekspluatatoru šķiru. Iedzīvotāju sociālo sastāvu veido gandrīz vienīgi strādnieki, kalpotāji un kolhoznieki. Pēc 1970. gada tautas skaitīšanas datiem, 82,1 procenti no visiem iedzīvotājiem ir strādnieku un kalpotāju, 17,6 procenti — kolhoznieku. Starp nodarbinātajiem iedzīvotājiem strādnieku un kalpotāju īpatsvars ir vēl lielāks — 86,9 procenti, bet kolhoznieku — tikai 12,7 procenti.

No visām sabiedriskajām grupām vairāk nekā puse ir strādnieku, kuru skaits 1970. gadā salīdzinājumā ar 1959. gadu bija pieaudzis par vairāk nekā 220 tūkstošiem jeb par 20 procentiem un 1970. gadā pārsniedza 1,3 miljonus cilvēku. Vēl straujāk palielinājās kalpotāju skaits. Laikā no 1959. gada līdz 1970. gadam to skaits pieauga par 175 tūkstošiem jeb par 41 procentu un sasniedza 600 tūkstošus cilvēku. Tas liecina par zinātnes un tehnikas progresu, par pakalpojumu sfēras attīstību. Tā, piemēram, laikā no 1959. gada līdz 1970. gadam inženieru skaits palielinājās 4 reizes, konstruktoru, ekonomistu un plānotāju — 3 reizes, ārstu — 1,6 reizes. Sevišķi palielinājās atsevišķu profesiju pārstāvju skaits, piemēram, mehanizētās uzskaites darbinieku skaits pieauga 16 reizes.

Izmaiņas mūsu republikas iedzīvotāju sociālajā sastāvā vēl jo vairāk izpaužas lauku iedzīvotāju vidū. 1959. gadā laukos bija pārsvarā kooperatīvā kolhozu zemniecība, bet līdz 1970. gadam kolhoz-

nieku īpatsvars samazinājās no 53 līdz 43 procentiem. Tātad tagad kā pilsētās, tā laukos visvairāk ir strādnieku un kalpotāju.

Vienlaikus ar pārmaiņām sociālo grupu skaitliskajās attiecībās vērojamas arī strukturālas izmaiņas nodarbinātībā. Latvijā nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā valstī kopumā. 1959. gadā tas sasniedza 51,6 procentus no visiem iedzīvotājiem un 1970. gadā — 53,5 procentus. No visiem vīriešiem sabiedriskajā ražošanā strādā 58,4 procenti, bet no sievietēm — 49,4 procenti. No 1,3 miljoniem iedzīvotāju darbaspējas vecumā 94 procenti 1970. gadā bija nodarbināti vai mācījās, bet 1959. gadā tikai 83 procenti darbaspējīgo iedzīvotāju strādāja vai mācījās. Nodarbinātības līmenis palielinājās galvenokārt sakarā ar mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbināto iesaistīšanos sabiedriskajā ražošanā. Tādēļ šo personu skaits samazinājās no 175 tūkstošiem 1959. gadā līdz 44 tūkstošiem 1970. gadā, tas ir, 4 reizes.

Puse nodarbināto strādā rūpniecībā, celtniecībā, transportā un sakaros. Šajās nozarēs nodarbināto skaits salīdzinājumā ar 1935. gada tautas skaitīšanas datiem palielinājies 3 reizes, bet salīdzinājumā ar 1959. gadu — par 43 procentiem. Turpretī lauksaimniecībā un mežsaimniecībā strādājošo skaits salīdzinājumā ar 1935. gadu samazinājies 3 reizes un salīdzinājumā ar 1959. gadu — par 38 procentiem.

Padomju varas laikā Latvijas PSR notikušas ievērojamas pārmaiņas nodarbināto iedzīvotāju sadalījumā pa materiālās ražošanas un neražojošajām nozarēm. Pasākumi, kas veikti iedzīvotāju kultūrizglītības līmeņa paaugstināšanā, medicīniskās palīdzības uzlabošanā un sadzīves pakalpojumu attīstīšanā, palielināja neražojošajās nozarēs nodarbināto cilvēku īpatsvaru.

1959. gadā materiālās ražošanas sfērā strādāja 83 procenti no visiem nodarbinātajiem, bet 1970. gadā — 78 procenti un savukārt attiecīgi pieauga neražojošajās tautas saimniecības nozarēs nodarbināto īpatsvars. Zinātnes un tehnikas, mehanizācijas un automatizācijas un darba zinātniskās organizācijas ieviešana ražošanā sāka diezgan straujos tempos izbrīvēt cilvēkus neražojošajām nozarēm, kur sevišķi jūtams darbaspēka trūkums, jo izglītības, zinātnes, mākslas, veselības aizsardzības, pārvaldes un citu apkalpojošo nozaru darba mehanizācijas un automatizācijas iespējas ir visai ierobežotas.

To, ka Latvijas PSR padomju varas laikā kļuvusi par republiku ar attīstītu rūpniecību un augstu kultūras dzīves līmeni, vēl uzskatāmāk apliecina dati par atsevišķos nodarbošanās veidos strādājošo skaita pieaugumu. Tā, piemēram, laikā no 1935. gada līdz 1970. gadam inženieru un tehniķu skaits palielinājās 24 reizes, šoferu — 22 reizes, elektromontieru — 12 reizes, atslēdznieku — 11 reizes, medicīnas darbinieku — 4 reizes, agronomu, zootehniķu un veterināro darbinieku — 2 reizes. Elektrības un gāzes metinātāju 1935. gadā bija tikai daži desmiti, bet 1970. gadā to skaits tūvojās 12 tūkstošiem.

Zinātniski tehniskā revolūcija jūtamu iespaidu atstājusi uz fiziskā un garīgā darba darītāju sastāvu. 1959. gadā Latvijā no kopējā nodarbināto skaita pārsvarā fizisko darbu strādāja 79 procenti, garīgo — 21 procenti. Vienpadsmit gadus vēlāk šī attiecība ievērojami mainījās: 70 procentus sastādīja fiziskā darba un 30 procentus — garīgā darba darītāji. Starp savienotajām republikām vienīgi Igaunijā ir augstāks garīgā darba darītāju īpatsvars (31 procenti).

PSRS tautas saimniecības attīstības pamatvirzienos 1976.—1980. gadā norādīts, ka straujāk jāattīsta tās nozares, kuras nosaka zinātnes un tehnikas progresu. Tas nozīmē, ka garīgā darba darītāju, sevišķi zinātniski tehniskās inteliģences īpatsvars tautas saimniecībā nodarbināto skaitā palielināsies. Šo tendenci apstiprina arī pastāvīgā iedzīvotāju uzkaite pēc 1970. gada tautas skaitīšanas. Tehniskajai inteliģencei turpmāk būs arvien lielāka loma mūsu tautas saimniecības tālākajā attīstībā, tā vēl ciešāk savienos zinātni ar ražošanu, cels ražošanas efektivitāti. Kvalificēto strādnieku kadru un inteliģences skaitliskais pieaugums ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem, kas nodrošina mūsu republikas tautas saimniecības un kultūras attīstību.

Visu šo mūsu sabiedrības ekonomisko un sociālo izaugsmi parāda iepriekšējo tautas skaitīšanu dati un atainos arī nākamās — 1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanas rezultāti. Tātad uzskatāmi redzama gaidāmās tautas skaitīšanas milzīgā nozīme visas tautas sociāli ekonomiskās, profesionāli tehniskās un kultūrizglītības izaugsmes atspoguļošanā.

GAIDĀMĀS 1979. GADA VISSAVIENĪBAS TAUTAS SKAITĪŠANAS NOZĪME

Kārtējai Vissavienības tautas skaitīšanai 1979. gada janvārī būs liela politiska un tautsaimnieciska nozīme. Skaitīšanas materiālu apstrādes rezultātā tiks apkopoti dati par iedzīvotāju izvietojumu republikās, novados, apgabalos, apvidos, rajonos, pilsētās, pilsētciematos, ciemu padomēs un lauku apdzīvotajās vietās, kā arī iegūtas ziņas par mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaitu darbaspējas vecumā. Sīki dati par iedzīvotāju vecumu, ģimenes stāvokli, tautību, valodu, izglītības līmeni, mācībām, iztikas līdzekļu avotu, sadalījumu pa tautas saimniecības nozarēm, nodarbošanos un sabiedriskajām grupām būs neatsverami ne tikai tautsaimniecības plānošanā nākamajai piecgadei (1981—1985), bet arī ļaus novērtēt gūtos sasniegumus visdažādākajās mūsu dzīves jomās.

Tautas skaitīšanas materiāli spilgti parāda mūsu ekonomikas augšupeju, iedzīvotāju profesionāli tehnisko izaugsmi, izglītības un kultūras līmeņa celšanos starpskaitīšanas periodos.

Jau 1959. un 1970. gada tautas skaitīšana atspoguļoja mūsu lielos panākumus ekonomikas attīstībā. Kopš pēdējās tautas skaitī-

šanas Komunistiskās partijas vadībā gūti vēl grandiozāki sasniegumi. 1977. gadā salīdzinājumā ar 1970. gadu, rēķinot uz katru republikas iedzīvotāju, nacionālais ienākums pieaudzis 1,4 reizes, kopējais rūpniecības produkcijas apjoms — 1,4 reizes, mazumtirdzniecības preču apgrozījums valsts un kooperatīvajā tirdzniecībā — 1,3 reizes, sadzīves pakalpojumu apjoms — 1,5 reizes. Par vienu ceturto daļu pieauguši iedzīvotāju reālie ienākumi.

Padomju varas gados Latvija pārvērtusies par augsti attīstītu industriālu republiku, kur rūpniecība kļuvusi par galveno tautas saimniecības nozari. Plaši izmantojot brālīgo republiku palīdzību, Latvijas PSR dod lielu ieguldījumu valsts nodrošināšanā ar daudziem rūpniecības izstrādājumiem.

Tā, piemēram, katrs otrais Padomju Savienībā ražotais mopēds izgatavots mūsu republikā, katrs trešais pasažieru vagonis un katrs ceturtais radiouztvērējs ir ar Rīgas marku.

Aizvien modernāka, industriālāka kļūst lauksaimnieciskās ražošanas bāze, tā rezultātā ievērojami pārsniegts lauksaimnieciskās ražošanas pirmskara līmenis. Strauji pieaudzis celtniecības darbu apjoms. Peckara gados ekspluatācijā nodoto dzīvojamo ēku kopējā (lietderīgā) platība pārsniedz 20 miljonus kvadrātmetru. Uzcelts liels skaits rūpniecības objektu, kultūras, izglītības un veselības aizsardzības iestāžu. Tas sekmēja īstenas kultūras revolūcijas norisi republikā padomju varas laikā. Ik gadu no valsts budžeta lieli līdzekļi tiek atvēlēti izglītības, kultūras un zinātnes attīstībai. Mācās katrs trešais republikas iedzīvotājs, kuram vairāk nekā 7 gadi.

Par tautas skaitīšanas materiāliem interesējas ne tikai valsts pārvaldes orgāni, bet arī zinātniskās pētniecības iestādes un plašas zinātnieku aprindas. L. Brežņevs pārskata referātā PSKP XXV kongresam teica: «No padomju zinātnieku redzeslauka nedrīkst izzust arī apkārtējās vides un demogrāfijas problēmas, kas pēdējā laikā saasinājušās. Dabas sociālistiskās izmantošanas uzlabošana un efektīvas demogrāfiskās politikas izstrādāšana ir svarīgs vesela dabaszinātņu un sabiedrisko zinātņu kompleksa uzdevums.»¹

Skaitīšanas rezultāti ļaus noteikt demogrāfiskās tendences pēdējos deviņos gados, izdarīt precīzākus perspektīvos iedzīvotāju skaita aprēķinus, novērtēt kopējo demogrāfisko situāciju valstī un izstrādāt efektīvu demogrāfisko politiku.

Mūsu ekonomikas straujā attīstība veicina nepārtrauktu iedzīvotāju pārvietošanos (migrāciju), piemēram, uz jaunceltņu rajoniem, dabas bagātību apgūšanas vietām, mācībām u. tml. Arī šī iemesla dēļ skaitīšana nepieciešama — lai noteiktu migrantu plūsmas virzienus, skaitu un sastāvu, sevišķi teritoriālajā griezumā.

Gaidāmās tautas skaitīšanas datiem būs arī liela praktiska nozīme iedzīvotāju izglītības, sadzīves un atpūtas apstākļu uzlabošanā, piemēram, skolu un dzīvokļu, ārstniecības un kultūras iestāžu, komunālo un sadzīves pakalpojumu uzņēmumu celtniecības plānošanā,

¹ PSKP XXV kongresa materiāli. R., 1976, 83. lpp.

Faktiski nav tādas tautas saimniecības nozares, kura kaut kādā mērā neizmanto tu zinas par iedzīvotājiem.

Lai pilnībā apmierinātu tautas saimniecības vajadzības pēc zinām par iedzīvotājiem, protams, nepietiek vienīgi izdarīt tautas skaitīšanu un apkopot tās rezultātus. Šādu lielu pasākumu var veikt tikai reizi vairākos gados.

Starpskaitīšanas periodos ar iedzīvotāju uzskaiti nodarbojas valsts statistikas iestādes. Uz tautas skaitīšanas materiālu bāzes, ņemot vērā iedzīvotāju dabisko kustību un migrāciju, ik gadu tiek aprēķināts iedzīvotāju skaits gan pa atsevišķām administratīvi teritoriālajām vienībām, gan valsti kopumā. Dzimušo un mirušo skaitu, laulību noslēgšanu un šķiršanās gadījumus fiksē valsts civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļas. Pilsoņu pārvietošanos no vienas apdzīvotās vietas uz citu reģistrē iekšlietu iestādes. Pilsētīpa apdzīvotajās vietās tiek izdarīti attiecīgi ieraksti mājas grāmatās, bet lauku apvidos — saimniecības uzskaites kartītēs un citos dokumentos. Pastāvīgā uzskaitē dod zinas vienīgi par iedzīvotāju skaitu pēc dzimuma, vecuma un galvenajām sociālajām grupām. Sīkākus datus par ģimenes stāvokli, tautību, valodu, izglītību, nodarbošanos, profesiju u. tml. var iegūt tikai tautas skaitīšanā.

Tautas skaitīšanas mērķiem sociālistiskajās un kapitālistiskajās valstīs ir būtiskas atšķirības. Buržuāziskajās valstīs tautas skaitīšana kalpo pastāvošās iekārtas nostiprināšanai un monopolu peļņas vairošanai uz darbaļu ekspluatāciju rēķina. M. Stjuarta brošūrā «Ko rādīs 1970. gada skaitīšana ASV» teikts: «Pirms jauna pasākuma organizēšanas, rūpniecības uzņēmuma celšanas jebkura korporācija cenšas iegūt maksimāli daudz informāciju par savas produkcijas noieta tirgu, par darbaspēka resursiem un tā izglītības cenzu un zinas par attiecīgā rajona iedzīvotāju ekonomisko stāvokli.»

Lai notuētu iedzīvotāju šķirisko struktūru, buržuāziskā statistika, apstrādājot skaitīšanas materiālus, vienā «saimnieku» grupā iekļauj gan kapitālistus, gan sīkos amatniekus, dažkārt arī tos, kas neizmanto algotu darbaspēku.

Tā kā kapitālistisko valstu tautas skaitīšanas datus monopolu apvienības izmanto savtīgās interesēs, iedzīvotāji pret skaitīšanu bieži vien izturas visai nelabvēlīgi. To pierādīja, piemēram, 1970. gada tautas skaitīšana. ASV žurnāls «U. S. News and World Report» atzīmēja, ka dažās pilsētās vairāk nekā 30 procentu izsūtīto veidlapu netika saņemtas atpakaļ. Arī zināmas daļas iedzīvotāju zemas izglītības un kultūras līmenis traucēja skaitīšanu veikt ar pasta palīdzību. Kāds ierēdnis no Rietumvirdžīnijas štata izteicies: «Pie mums vēl ir daudz tādu, kas neprot lasīt vai rakstīt. Varam viegli iedomāties, ka viņi izmet anketas atkritumu vadā.» Rezultātā netika uzskaitīti vairāk nekā 5 miljoni ASV iedzīvotāju. Tas ievērojami samazināja skaitīšanas materiālu praktisko vērtību, sevišķi zinas par «krāsainajiem» iedzīvotājiem, jo tieši viņi ir nabadzīgāki un ar zemāku izglītības līmeni.

Sociālistiskajās valstīs iedzīvotāju skaitīšana notiek visas tautas interesēs. Tās programma un metodoloģija tiek izstrādāta uz

marksistiski leņiniskajiem zinātniskajiem pamatiem. Iegūtās ziņas dod iespēju izsekot sociāli ekonomiskajām pārmaiņām valstī, kā arī izmantot skaitīšanas rezultātus tautas saimniecības un sociālās attīstības plānu zinātniskā izstrādāšanā, iedzīvotāju materiālās labklājības un kultūras līmeņa tālākā celšanā. Tāpēc skaitīšanas sekmīgā veikšanā socialistiskajās valstīs ieinteresēts katrs cilvēks. Tā ir liela priekšrocība salīdzinājumā ar buržuāziskajām valstīm, kur pret tautas skaitīšanu iedzīvotāji izturas vienaldzīgi.

Mūsu valstī visi skaitīšanas un aptaujas lapu ieraksti tiek izmantoti tikai bezpersonisku kopsavilkuma datu iegūšanai par iedzīvotāju skaitu un sastāvu pēc noteiktās programmas. Skaitīšanas darbiniekiem aizliegts izpaust jebkuru atbilžu saturu.

Gaidāmā Vissavienības tautas skaitīšana atbildīs Apvienoto Nāciju Organizācijas un Savstarpējās ekonomiskās palīdzības padomes valstu ieteikumiem skaitīt iedzīvotājus gadā, kurš beidzas ar nulli vai ir tuvs tam. 1979. gada tautas skaitīšanas dati tiks iekļauti Apvienoto Nāciju Organizācijas izdodamajā demogrāfiskajā gada grāmatā.

IZMĒĢINĀJUMA TAUTAS SKAITĪSANA

Starplaiks no vienas tautas skaitīšanas līdz nākošajai parasti ilgst apmēram piecus vai desmit gadus. Šajā laikā tiek sagatavota turpmākās tautas skaitīšanas programma, noteikta tās organizācijas un materiālu izstrādes kārtība, ievērojot vajadzības pēc statistikas datiem un to apstrādes tehniskās iespējas. Lai pārbaudītu praksē tautas skaitīšanas programmu, tās organizāciju un datu izstrādes kārtību, tiek izdarītas izmēģinājuma skaitīšanas. Pēc kara katra no tām tika veikta 7—10 PSRS rajonos un pilsētās ar atšķirīgiem ekonomiskajiem un ģeogrāfiskajiem apstākļiem, iedzīvotāju kultūras līmeni, sociālo un nacionālo sastāvu. Mūsu republikā izmēģinājuma skaitīšanas notikušas pirms visām pēckara tautas skaitīšanām — 1957. un 1967. gadā Tukuma rajonā, 1976. gadā Valmieras rajonā. Katrai no tām bija savi atšķirīgi galvenie uzdevumi.

Pirmās pēckara tautas skaitīšanas sagatavošanai 1957. gada augustā Tukuma rajonā tika izdarīta izmēģinājuma skaitīšana, kura daudz palīdzēja skaitīšanas metodikas, organizatorisko principu un programmas galīgajā izstrādē, kā arī sekmēja 1959. gada tautas skaitīšanas vadošo kadru sagatavošanu un apmācību.

1967. gada izmēģinājuma skaitīšanā galvenā uzmanība tika pievērsta jaunajām metodēm, kuras netika lietotas iepriekšējā skaitīšanā, tas ir, pašreģistrācijas un izlases metodes apgūšanai.

Pareizi lietojot pašreģistrācijas metodi, iespējams ietaupīt laiku un līdzekļus. 1967. gada izmēģinājuma skaitīšanā Tukuma rajonā tā attaisnojās, jo gandrīz trīs ceturtdaļas ģimeņu patstāvīgi izpildīja skaitīšanas dokumentus. Šī metode tika popularizēta un lietota 1970. gada tautas skaitīšanā.

Laika gaitā izvirzās prasība aizvien paplašināt skaitīšanas programmu. Tomēr jāņem vērā, ka katrs tajā iesaistītais jautājums gala

rezultātā izmaksā ievērojamus līdzekļus, tāpēc skaitīšanas programmas nav pārāk plašas. Lai novērstu pretrunu starp programmas paplašināšanas nepieciešamību un praktiskajām iespējām, līdzekļu ekonomijas dēļ tautas skaitīšanā var lietot izlases metodi, kuru mūsu valstī pirmoreiz izmantoja 1970. gadā. Šo metodi pamatos apguva, analizēja un vērtēja 1967. gada izmēģinājuma skaitīšanā un tās rezultātos. Tie apliecināja, ka izlases metode ir perspektīva, tā ievērojami samazina skaitīšanas materiālu apstrādes izdevumus un ļauj ātrāk iegūt rezultātus, jo dažu darbu apjoms tiek vairākkārt samazināts.

Sagatavojot 1979. gada skaitīšanas programmu un organizācijas kārtību, priekšplānā atkal izvirzīta laikmeta prasībām atbilstošu metožu apgūšana. Galvenā būtiskā atšķirība starp 1970. un 1979. gada tautas skaitīšanu ir principiāli jaunajā skaitīšanas lapā, kura vienlaikus būs informācijas tehniskais nesējs tās tiešai ievadišanai elektroniskajā skaitītājā.

1976. gada izmēģinājuma skaitīšanas galvenais mērķis bija novērtēt jauno skaitīšanas lapu, tās piemērotību savam uzdevumam, darbietilpību un lapas saglabāšanu atbilstoši prasībām, kādas nepieciešamas ievadišanai mašīnā. Pārbaudīja arī citus metodoloģiskos un organizatoriskos jautājumus, skaitīšanas datu izstrādes kārtību.

Pavisam izmēģinājuma skaitīšana 1976. gada novembrī aptvēra deviņus rajonus un pilsētas ar vairāk nekā 900 tūkstošiem iedzīvotāju. Četri rajoni atradās KPFSR, pa vienam — Ukrainas, Uzbekijas, Kazahijas, Gruzijas un Latvijas PSR.

Izmēģinājuma skaitīšanas rezultātu analīze apliecināja, ka jaunā skaitīšanas lapa sevi attaisnojusi un pieņemama kā 1979. gada tautas skaitīšanas pamatdokuments. Skaitīšanas lapu aizpildīšana skaitītājiem sevišķas grūtības nesagādāja. Tehniskais process ar grafisko zīmju iesvīturošanu tika apgūts samērā ātri, un lielais vairums skaitītāju to veica precīzi.

Tomēr skaitītāju darbā bija sastopamas arī kļūdas un neprecizitātes. Ļoti svarīgi šos trūkumus atklāt jau skaitīšanas pirmajā dienā, lai skaitīšanas lapu ar neprecizitātēm būtu pēc iespējas mazāk. Kā raksturīgākās nepilnības skaitītāju darbā var minēt šādas:

gaišas grafiskās zīmes, ne vienmēr precīzi aizsvītrots viss lauciņš, ne visi skaitītāji nepieciešamības gadījumos izmantoja paliktņus;

nepareizi tika saprasts jautājums par radniecību ar ģimenes galvu, piemēram, vieniniekam aizsvītvoja zīmi «ģimenes galva», pagaidām dzīvojošām personām «atsevišķi dzīvojošs ģimenes loceklis» vietā tika atzīmēts «sieva, vīrs» vai «ģimenes galva» utt.;

ierakstītais pilnu gadu skaits ne vienmēr bija pareizs;

atsevišķos gadījumos nepareizi tika uzrādīts izglītības līmenis (buržuāziskās Latvijas sešklasīgā pamatskola dod nepilnu vidējo izglītību, cariskās Krievijas trīs klases dod pamatskolas izglītību);

reizēm skaitītāji neprecīzi vai nepilnīgi ierakstīja darba vietas nosaukumu un nodarbošanos, piemēram, nevar rakstīt «strādnieks», jo strādnieks ir sabiedriskās grupas nosaukums;

netika ievērots noteikums, ka atrašanās karadienestā nepārtrauc uzrādāmo dzīvošanas ilgumu attiecīgajā apdzīvotajā vietā;

atsevišķiem jautājumiem vispār netika iesvītrotas vajadzīgās zīmes, piemēram, bērniem nenorādīja apgādātāja sabiedrisko grupu, sievietēm, kas vecākas par 16 gadiem, nebija atzīmes par piedzimušo bērnu skaitu utt.

Izmēģinājuma skaitīšanā parbaudīja arī 1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanas programmas projektu. Rezultātā tajā izdarītās izmaiņas ir pavisam niecīgas, piemēram, skaitīšanas lapas 1. jautājumā nedaudz palielināts iespējamo atbilžu skaits, bet 15. jautājumā atbildes formulējums pārveidots un vienkāršots — personām, kuras nepārtraukti dzīvo attiecīgajā apdzīvotajā vietā kopš dzimšanas, jāsniedz tikai pozitīva atbilde uz šo jautājumu un atkārtoti nav jāuzrāda vecums. Izmēģinājuma skaitīšanā, tāpat kā 1970. gada skaitīšanā, kontrolapstaigā tika aptverta puse visu dzīvojamo telpu, tomēr 1979. gadā skaitīšanas pareizību paredzēts pārbaudīt tikai ceturtajā daļā telpu.

Divos izmēģinājuma rajonos (Valmieras rajonā un Krasnojarskas novada Kanskas rajonā) visus pastāvīgos iedzīvotājus aptaujāja pēc izlasveida skaitīšanas programmas 16 jautājumiem. Tas deva iespēju aprēķināt laika un materiālo resursu patēriņu, gan lietojot izlases metodes, gan arī to neizmantojot. Lai varētu novērtēt izlases metodes reprezentativitāti, abu rajonu skaitīšanas datus izstrādāja gan pēc izlasveida, gan pilnīgās programmas. Šāda datu izstrāde apstiprināja to, ka izlases veidā precīzus datus var iegūt tikai par tiem rādītājiem, kuru izlases kopums ir pietiekami liels.

1976. gada izmēģinājuma skaitīšanā pirmoreiz tika lietots jauns dokuments — telpā dzīvojošo saraksts dubultlapas veidā. Tas palīdz saglabāt skaitīšanas lapu secību telpas robežās, nodrošina skaitīšanas precizitāti un pasargā skaitīšanas lapas no saburzīšanās. Tāpat skaitīšanas kvalitātes nodrošināšanai tika izmantoti speciāli portfeļi, kuros pārnēsāja un uzglabāja skaitīšanas dokumentus.

Liela nozīme izmēģinājuma skaitīšanai bija kadru sagatavošanā un apmācīšanā. Valmieras rajonā skaitīšanā bija iesaistīti 170 cilvēki. Bez rajona kadriem darba pieredzi apguva vēl citu mūsu republikas rajonu statistikas darbinieki, kā arī Igaunijas un Lietuvas PSR CSP pārstāvji.

Izmēģinājuma skaitīšanas gaitā Valmieras rajonā skaitīšanas personāls iesniedza virkni vērtīgu ierosinājumu, no kuriem daļa ievērota, izstrādājot 1979. gada tautas skaitīšanas programmu.

1979. GADA TAUTAS SKAITĪŠANAS PROGRAMMA

1979. gada tautas skaitīšanas programma pamatos ietver tos pašus jautājumus, pēc kuriem aptaujāja iedzīvotājus 1970. gada skaitīšanā. Tajā iekļauti 16 jautājumi. Uz 11 no tiem atbildes jāiegūst no visiem iedzīvotājiem (pilnīgā skaitīšana), uz pārējiem pieciem jautājumiem jāatbild būs tikai 25 procentiem no pastāvīgajiem

iedzīvotājiem (izlasveida skaitīšana). Sakarā ar to tiks lietotas divas skaitīšanas lapas. Viena no tām (forma 2S) satur 11 pilnīgās skaitīšanas jautājumus, tajā paredzēts izdarīt atzīmes par divām personām. Otrā lapā (forma 3V) iekļauti 11 pilnīgās un 5 izlasveida skaitīšanas jautājumi, tajā iespējams izvietot ziņas tikai par vienu personu.

1970. gada izlasveida skaitīšanas lapā bija 18 jautājumu. 1979. gada skaitīšanas programmā sašaurināts jautājumu loks par iedzīvotāju migrāciju, jo šī sarežģītā procesa pētīšanu labāk veikt īpašu apsekojumu veidā. Šī paša iemesla dēļ netiks pētīta arī tā saucamā svārstveida migrācija — iedzīvotāju diennakts pārvietošanās no dzīves vietas uz darbu un otrādi, ko 1970. gada skaitīšanā veica vairākās lielākās pilsētās un to piepilsētas zonās. No skaitīšanas programmas svītrots arī jautājums par nepilnu gadu strādājošiem, jo šis iedzīvotāju kontingents tika vispusīgi izpētīts pagājušajā skaitīšanā un nav nepieciešamības to atkārtot. Savukārt dzīve izvirzījusi prasību plašāk izpētīt dzimstības jautājumu, tādēļ skaitīšanas programmā iekļauts jautājums sievietēm par piedzimušo bērnu skaitu.

Sakarā ar saspringto darba resursu bilanci mūsu valstī nepieciešams detalizēti izpētīt to iedzīvotāju kontingentu, kuri, būdami darbaspējas vecumā, nav nodarbināti sabiedriskajā ražošanā. Tāpat kā 1970. gadā, arī gaidāmās tautas skaitīšanas programmā iekļauts papildu apsekojums par šādiem iedzīvotājiem.

PILNĪGĀS SKAITĪŠANAS JAUTĀJUMI

1. jautājums. Radniecība ar ģimenes galvu.

Šī jautājuma ietveršana skaitīšanas programmā nodrošina iedzīvotāju reģistrēšanu pa ģimenēm, ziņu lielāku ticamību un samazina iespējas izlaist skaitīšanā kādu no ģimenes locekļiem. Iedzīvotāju uzskaitē pa ģimenēm sniegs datus par ģimeņu skaitu un tiem, ģimenes vidējo lielumu, kā arī ģimeņu grupējumu pēc ģimenes locekļu skaita, sabiedriskajām grupām un tautības.

Ģimenes galvu nosaka paši ģimenes locekļi no pastāvīgi dzīvojošajiem. Ja ir grūtības noteikt ģimenes galvu, pieņemts par ģimenes galvu izvirzīt to ģimenes locekli, kurš dod galvenos iztikas līdzekļus. Jēdzienam «ģimenes galva» būtībā ir tikai tradicionāla nozīme, jo mūsdienu ģimenēs to noteikt nereti ir grūti. Agrāk par ģimenes galvu parasti uzskatīja vīrieti — ģimenes apgādnieku, turpretim tagad līdz ar sieviešu izglītības līmeņa augšanu, plašu to iesaistīšanos ekonomiskajā, sabiedriski politiskajā un kultūras dzīvē arvien vairāk par ģimenes galvu tiek uzrādīta sieviete. 1970. gada tautas skaitīšanā Latvijas PSR 27 procentos no visām ģimenēm par ģimenes galvu nosauca sievieti.

Ne visi iedzīvotāji dzīvo ģimenēs. Tāpēc tautas skaitīšanā līdztekus kopā ar ģimeni dzīvojošajiem locekļiem tiek reģistrēti arī atsevišķi no ģimenes dzīvojošie un tā saucamie vieninieki — personas bez ģimenes. 1970. gada tautas skaitīšanas dati liecina, ka katrs

desmitais mūsu republikas iedzīvotājs ir vieninieks. Tik augsts bezģimenes iedzīvotāju īpatsvars ir vēl tikai Igaunijas PSR.

Par atsevišķi dzīvojošiem ģimenes locekļiem tautas skaitīšanā uzskata personas, kas kaut kādu iemeslu dēļ nedzīvo kopā ar ģimeni. Lielākā daļa no tiem ir augstāko vai vidējo speciālo mācību iestāžu audzēkņi, kas mācību laikā dzīvo atsevišķi.

Tautas skaitīšanā reizēm rodas grūtības noteikt ģimenes sastāvu. Tādos gadījumos jāvadās pēc tā, ka ar ģimeni saprot kopā dzīvojošas personas, ko saista radniecība vai svainība un kopīgs budžets. Ģimenes sastāvā nav jāieskaita radnieki, kas kādu laiku dzīvo vai viesojas ģimenē, ja viņu pastāvīgā dzīves vieta ir citur. Tā, piemēram, uz kādu laiku viesos atbraukusi vecmāmiņa nav jāieskaita ģimenē, kurā viņa ciemojas, bet gan jāuztver kā vieniniece vai atsevišķi dzīvojoša ģimenes locekle atkarībā no ģimenes stāvokļa viņas pastāvīgajā dzīves vietā.

2. jautājums. Dzimums.

Šī jautājuma iekļaušana tautas skaitīšanas programmā dos datus par iedzīvotāju sadalījumu pēc dzimuma, ļaus izsekot, kā izlīdzinās disproporcija vīriešu un sieviešu skaita attiecībā. 1959. gadā republikā uz katriem 1000 vīriešiem bija 1278 sievietes, 1970. gadā — 1188 sievietes. Sieviešu pārsvars vērojams tikai starp iedzīvotājiem, kas vecāki par 40 gadiem. Jaunākās vecuma grupās vīriešu ir pat nedaudz vairāk nekā sieviešu. Gaidāmās tautas skaitīšanas rezultāti neapšaubāmi apliecinās tālāku dzimumu skaitliskās attiecības izlīdzināšanos.

3. jautājums. Pagaidām promesošs.

Uz šo jautājumu atbild tikai tās personas, kas skaitīšanas kritiskajā momentā (naktī no 16. uz 17. janvāri) bijušas pagaidu prombūtnē. Par pagaidām promesošām uzskata personas, kuras skaitīšanas brīdī atradās nevis savā pastāvīgajā dzīves vietā, bet gan ārpus tās administratīvajām robežām (personas, kas izbraukušas komandējumā, pagaidu vai sezonas darbos, ražošanas praksē, viesos), ja viņu prombūtnē nepārsniedz 6 mēnešus.

Tāpat par promesošām savā pastāvīgajā dzīves vietā uzskata personas, kuras ārstējas slimnīcās vai sanatorijās, atpūšas atpūtas namos, atrodas dzemdību namos, mācās internātskolās vai dzīvo skolu internātos, pat ja ārstniecības iestāde vai skola atrodas tajā pašā administratīvajā teritorijā, kur šīs personas dzīvo pastāvīgi.

4. jautājums. Pagaidām dzīvojošs.

Uz šo jautājumu atbild personas, kuras attiecīgajā telpā dzīvo pagaidām. Par pagaidām dzīvojošām uzskata personas, kas naktī no 16. uz 17. janvāri bijušas šajā telpā, bet viņu pastāvīgā dzīves vieta ir ārpus tās pilsētas, pilsētciemata vai ciema padomes robežām, kuras teritorijā šīs personas skaitīšanas brīdī atradās.

Par pagaidām dzīvojošām jāuzskata personas, kas atbraukušas komandējumā, pagaidu vai sezonas darbos, ražošanas praksē, viesos, ja viņu prombūtnē pastāvīgajā dzīves vietā nepārsniedz 6 mēnešus. Tāpat par pagaidām dzīvojošām uzskatāmas personas, kuras atrodas viesnīcās, ārstējas slimnīcās un sanatorijās, atpūšas atpūtas na-

mos, atrodas dzemdību namos, mācās internātskolās vai dzīvo skolu internātos. Pasažieri tālsatiksmes vilcienos, kuģos un autobusus, kā arī dzelzceļa un autobusu stacijās, jūras ostās un lidostās, kur tie gaida tālsatiksmes vilcienus, autobusus, kuģus un lidmašīnas, arī tiks uzskaitīti kā pagaidām dzīvojošie.

Iedzīvotāju atbildes uz skaitīšanas lapas trešo un ceturto jautājumu ļaus noskaidrot pastāvīgo un klātesošo iedzīvotāju skaitu. Pastāvīgo iedzīvotāju skaitu iegūstam, no visiem uzskaitītajiem iedzīvotājiem atņemot pagaidām dzīvojošos, bet klātesošos iedzīvotājus dabūsim, ja no visiem registrētajiem atņemsim pagaidām promesošos.

Dažādu dzīves vajadzību plānošanai nepieciešami dati gan par vienu, gan otru no šīm iedzīvotāju kategorijām. Tā, piemēram, lai plānotu darba resursus un to izmantošanu, dzīvokļu, skolu un pirmskolas bērnu iestāžu celtniecību un iedzīvotāju nodrošinātību ar tām, vajadzīgi dati par pastāvīgajiem iedzīvotājiem. Turpretī, lai risinātu tirdzniecības, viesnīcu celtniecības, ūdens apgādes, pilsētas transporta un citus jautājumus, jāzina klātesošo iedzīvotāju skaits.

Skaitīšanas lapas trešais jautājums sniegs datus par pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kas skaitīšanas kritiskajā momentā nav atradušies savā pastāvīgajā dzīves vietā un tādejādi nebija klātesošo skaitā. Ceturtais jautājums savukārt dos ziņas par klātesošajiem iedzīvotājiem, kuri skaitīšanas brīdī uz laiku atradušies attiecīgajā vietā, bet pastāvīgi tur nedzīvo, tas ir, tie nav jāieskaita pastāvīgajos iedzīvotājos. Tiem pašiem iedzīvotājiem, kas savā pastāvīgajā dzīves vietā reģistrēti kā pagaidām promesošie, jābūt kādā citā vietā uzskaitīti kā pagaidām dzīvojošajiem. Tātad pastāvīgo un klātesošo iedzīvotāju skaitam visas valsts ietvaros teorētiski vajadzētu sakrist. Praksē tomēr ir citādi. Tas izskaidrojams ar iedzīvotāju pārvietošanos un reģistrēšanas nepilnībām tautas skaitīšanā. Klātesošo un pastāvīgo iedzīvotāju skaits atsevišķās republikās, pilsētās un rajonos parasti atšķiras. 1970. gada tautas skaitīšanā reģistrētie klātesošie iedzīvotāji Latvijas PSR par 12 tūkstošiem pārsniedza pastāvīgo iedzīvotāju skaitu. Lai nodrošinātu lielāku uzskaites precizitāti un šo stārpību samazinātu, tautas skaitīšanā tiek lietoti dažādi kontrolpasākumi — sastādītas kontrollapas, izsniegtas uzziņas par reģistrēšanu skaitīšanā, izdarīta kontrolapstaiga.

Tautas skaitīšanas rezultātu precizitāte atkarīga no iedzīvotāju apzinīgas attieksmes pret šo valstiski svarīgo pasākumu. Iedzīvotāju pienākums ir sniegt ziņas par visām personām, kas dzīvo vai uzturas viņu ģimenē: gan klātesošām, gan pagaidām promesošām.

5. jautājums. Vecums.

Dati par iedzīvotāju vecumu nepieciešami plānošanas orgāniem, tautas saimniecības vadības un kultūrizglītības iestāžu tiešajā darbā, kā arī iedzīvotāju skaita un sastāva aprēķināšanai. Mazbērnu novietņu un bērnudārzu audzēkņiem, dažāda vecuma skolēniem, darbaspējas un pensijas vecuma iedzīvotājiem — katrai no šīm vecuma grupām nepieciešami dažāda veida pakalpojumi.

Tautas skaitīšanas rezultātu tabulās dati par vecumu kombinēti ar citiem rādītājiem, piemēram, vecums ar sastāvēšanu laulībā, tautību, izglītību, iztikas līdzekļu avotu, nodarbošanos u.tml., kas ļauj vispusīgi analizēt sociāli demogrāfiskos un sociāli ekonomiskos procesus.

Atbildot uz skaitīšanas lapas jautājumu par vecumu, iedzīvotājiem jānosauc dzimšanas gads un datums, kā arī pilnu gadu skaits. Jānorāda, cik pilnu gadu bija 17. janvārī. Skaitīšanas rezultātu izstrāde notiks pēc dzimšanas datiem, pilnu gadu skaitu paredzēts izmantot tikai kontrolei. Šāda kārtība vecuma noteikšanā paredzēta, lai novērstu vecuma akumulāciju — cilvēku tendenci noapaļot savu vecumu uz apaļu gadu skaitu, kas beidzas ar 0 vai 5, kā arī lai samazinātu skaitītāju iespējamās kļūdas, nosakot iedzīvotāju vecumu.

6. jautājums. Ģimenes stāvoklis.

1970. gada tautas skaitīšanā tika noskaidrots tikai, vai persona sastāv laulībā vai ne. 1979. gada skaitīšanas programmā šis jautājums izvērsti plašāk un paredz šādas iedzīvotāju atbildes: «sastāv laulībā», «nekad nav sastāvējis (-usi) laulībā», «atraitnis (-e)», «šķirts (-a)», «šķiries (-usies)». Šāda jautājuma nostādne dos svarīgu iedzīvotāju demogrāfisko raksturojumu, un, kombinējot šo jautājumu ar dzimumu un vecumu, būs nodrošināta iespēja labāk izpētīt iedzīvotāju atražošanas procesus (laulību, dzimstību, mirstību) un aprēķināt iedzīvotāju perspektīvo skaitu.

Tautas skaitīšanā tiek uzverts faktiskais ģimenes stāvoklis neatkarīgi no tā, vai laulība juridiski noformēta. Tas pats attiecas uz laulības šķiršanu. Ja laulātie šķirušies, kaut arī juridiski tas nav noformēts, tautas skaitīšanā viņi reģistrējami kā šķirušies.

Pēc tautas skaitīšanas datiem parasti izrādās, ka laulībā sastāvošo sieviešu ir vairāk nekā vīriešu, lai gan to skaitam vajadzētu būt vienādam. 1970. gadā laulībā sastāvošo sieviešu mūsu republikā vien bija gandrīz par 8 tūkstošiem vairāk nekā vīriešu. Tas izskaidrojams galvenokārt ar to, ka sievietes pēc dabas ir noturīgākas savās jūtās, ciešāk saistītas ar bērniem, tāpēc nereti pat faktiski šķirtas laulības vai arī juridiski nenoformētas, nepastāvīgas laulības gadījumā sievietes biežāk nekā vīrieši uzskata sevi par laulībā sastāvošām.

7. jautājums. Tautība.

Ārvalstniekam uzrādīt arī pilsonību.

Tikai tautas skaitīšanā, kas aptver visus valsts iedzīvotājus, var iegūt statistikas ziņas par iedzīvotāju nacionālo sastāvu. Iedzīvotāju piederībai pie kādas tautības ir subjektīvs raksturs. Tādēļ atbildē uz šo jautājumu skaitīšanas lapās jāieraksta tautība, ko norāda pats aptaujājamais. Bērnu tautību nosaka vecāki. Ģimenēs, kur tēvs un māte pieder pie dažādām tautībām un vecākiem pašiem grūti izšķirties par bērnu tautību, priekšroku dod mātes tautībai.

Tautas skaitīšanas rezultāti no jauna apliecinās Padomju Savienību kā daudznacionālu valsti. Katrai republikai skaitīšanas rezultātus paredzēts izstrādāt par 124 tautībām.

Kombinējot iedzīvotāju atbildes uz septīto jautājumu ar atbildēm uz citiem skaitīšanas lapas jautājumiem, būs iespēja skaitīšanas

rezultātos raksturot tos lielos panākumus, kādus agrāk apspiestās tautas guvušas padomju varas gados, pārliecinoši parādīt mūsu valsts dažādo tautību vienlīdzību visās saimnieciskās, sabiedriski politiskās un kultūras dzīves jomās.

8. jautājums. Dzimtā valoda.

Uzrādīt arī otru PSRS tautu valodu, kādu brīvi pārvalda.

Atbildē uz šo jautājumu līdztekus dzimtajai valodai jānorāda arī otra PSRS tautu valoda, kādu pārvalda aptaujājama. Tas dos iespēju pētīt atsevišķu PSRS tautu valodu izplatību, kā arī tautu asimilācijas un konsolidācijas procesus.

Dzimtā valoda vairākumam iedzīvotāju parasti sakrīt ar tautību. 1970. gadā no mūsu republikā dzīvojošajiem 1 miljons 342 tūkstošiem latviešu 98 procenti par savu dzimto valodu nosauca latviešu valodu. Dzimtā valoda var arī neatbilst tautībai.

Tautas skaitīšanā par valodas pārvaldīšanu pieņemts uzskatīt tādu pakāpi, ja var brīvi sarunāties attiecīgajā valodā. 1970. gada skaitīšanas rezultāti liecina, ka 47 procenti no mūsu republikā dzīvojošajiem latviešiem pārvalda krievu valodu, bet 18 procenti krievu pārvalda latviešu valodu.

9. jautājums. Izglītība.

Atbildes uz šo jautājumu sniegs iedzīvotāju izglītības līmeņa raksturojumu. Tiks iegūti dati par to, cik personām ir augstākā, nepabeigta augstākā, vidējā speciālā, vispārīgā vidējā, nepilna vidējā un pamatskolas izglītība. Pamatojoties uz šiem datiem, par katru rajonu un pilsētu varēs noskaidrot, kā tiek pildīts partijas un valdības lēmums par obligāto vidējo izglītību.

Jautājums par izglītību ir viens no sarežģītākajiem. Izglītības sistēmā sakarā ar dažādos laika posmos notikušajām reorganizācijām ir daudz izmaiņu, nereti paši iedzīvotāji neprot pareizi noteikt savu izglītības līmeni. Tautas skaitītāji, aizpildot skaitīšanas lapas, tieši šajā jautājumā parasti pieļauj visvairāk kļūdu, tāpēc būtu vietā sīkāk apskatīt katru tautas skaitīšanā uzrādāmo izglītības līmeni.

Augstākās izglītības noteikšana nekādas grūtības nerada, to atzīmē augstāko mācību iestādi beigušajiem.

Nepabeigta augstākā izglītība pēc tautas skaitīšanā pieņemtajiem noteikumiem ir personām, kuras mācās vai mācījušās augstākajās mācību iestādēs un pabeigušas pusi vai vairāk nekā pusi no mācību kursa. Tiem, kas nav pabeiguši pusi no mācību kursa, ir izglītība, kāda viņiem bija pirms iestāšanās augstākajā mācību iestādē (vispārīgā vidējā vai vidējā speciālā). Tā, piemēram, politehniskā institūta 2. kursa studentam ir tikai vidējā izglītība, bet 4. kursa studentam — nepabeigta augstākā izglītība.

Vidējo speciālo izglītību atzīmē tehnikumu vai citu vidējo speciālo mācību iestādi beigušajiem.

Vispārīgo vidējo izglītību dod vidusskola un arī profesionāli tehniskā vidusskola. Jāatzīmē tikai, ka dažādos laika posmos vidusskolas kursa apgūšanai bija dažāds mācību ilgums (divpadsmit,

vienpadsmit, desmit un deviņi gadi). Pirmspadomju laikā vidējo izglītību deva ģimnāzijas, reālskolas, otrās pakāpes skolas u.c.

Visvairāk kļūdu un neprecizitāšu parasti ir nepilnas vidējās izglītības noteikšanā. Šāda izglītība jāatzīmē personām, kuras pabeigušas astoņgadīgo vai septiņgadīgo skolu (7 klases 1961. gadā un agrāk, 8 klases jebkurā gadā), sešklasīgo pamatskolu līdz 1945. gadam Baltijas republiku teritorijā, tām personām, kuras mācās vai mācījušās vidusskolas 9.—11. klasē, bet nav tās beigušas, kā arī tehnikumu un citu vidējo speciālo mācību iestāžu audzēkņiem, kuri pirms tam nav beiguši vidusskolu.

Pamatskolas izglītība ir personām, kas pabeigušas 3 klases 1972. gadā un vēlāk. Līdz 1971. gadam, lai iegūtu pamatskolas izglītību, bija jāpabeidz 4 klases. Pamatskolas izglītība jāatzīmē arī visām personām, kuras pabeigušas vairāk nekā 3 klases (1972. gadā un vēlāk) vai 4 klases (līdz 1971. gadam), bet nav ieguvušas nepilnu vidējo izglītību.

Zemāka par pamatskolas izglītību tiks atzīmēta personām, kas mācās vai mācījušās skolā, bet nav ieguvušas pamatskolas izglītību, kā arī tām personām, kas nav mācījušās skolā, bet prot lasīt un rakstīt vai tikai lasīt.

Tās 7 un vairāk gadu vecās personas, kas neprot lasīt, tiks atzītas par analfabētiem.

10. jautājums. Kāda tipa mācību iestādē mācās.

Būs jāatzīmē šādi mācību iestāžu tipi: augstākā mācību iestāde, tehnikums, vispārīzglītojošā skola, profesionāli tehniskā vidusskola, profesionāli tehniskā skola, cita skola un kursi. Atbildes uz šo jautājumu dos datus par to, cik iedzīvotāju mācās, bet, kombinējot šīs atbildes ar atbildēm uz citiem jautājumiem, iegūs ziņas par šo iedzīvotāju sastāvu.

Mācību iestāžu audzēkņiem šajā jautājumā jāizdara atzīme par mācīšanos neatkarīgi no tā, vai mācības ir savienotas vai nav savienotas ar darbu ražošanā.

Augstākā mācību iestāde jāatzīmē institūtu, akadēmiju, universitāšu (izņemot marksisma-ļeņinisma un tautas universitātes) u. tml. augstāko mācību iestāžu audzēkņiem.

Tehnikums jāatzīmē tehnikumu un citu vidējo speciālo mācību iestāžu audzēkņiem.

Vispārīzglītojošā skola jāatzīmē tiem, kas mācās dienas un vakara vidusskolās, astoņgadīgajās skolās un pamatskolās (ieskaitot internātskolas), kā arī skolās bērniem ar garīgās un fiziskās attīstības defektiem.

Profesionāli tehniskā vidusskola jāatzīmē tiem, kuri mācās profesionāli tehniskajās skolās, kas dod vidējo izglītību.

Profesionāli tehniskā skola jāatzīmē tiem, kuri mācās profesionāli tehniskajās skolās, kas nedod vidējo izglītību, kā arī tehnisko skolu audzēkņiem.

Cita skola un kursi jāatzīmē tiem, kuri mācās marksisma-ļeņinisma un tautas universitātēs un skolās, kas nedod vispārīgo izgli-

tību (piemēram, kulinārijas, kinomehāniķu, šoferu u.tml. skolās), vai kursus ar mācību ilgumu 6 mēneši un vairāk.

Zīme «nemācās» jāaizpilda jebkura vecuma cilvēkiem, kuri nekur nemācās, kā arī tiem, kas mācās cursos ar mācību ilgumu, īsāku par 6 mēnešiem, un pulciņos neatkarīgi no mācību ilguma.

11. jautājums. Iztikas līdzekļu avots.

Ar šo jautājumu sākas programmas daļa, kas raksturo iedzīvotāju sociāli ekonomisko sastāvu. Pārējie jautājumi ietverti izlasveida skaitīšanā.

Pēc iedzīvotāju atbildēm uz šo jautājumu visi iedzīvotāji tiks iedalīti ekonomiski aktīvos vai neaktīvos. Pie ekonomiski aktīvajiem pieder tie iedzīvotāji, kuriem ir nodarbošanās.

Skaitīšanas lapā viņiem paredzēti šādi atbilžu varianti: «darbs uzņēmumā, iestādē», «darbs kolhozā», «darbs savā saimniecībā», «darbs pie privātpersonām», «brīvās profesijas persona» un «personiskā lauku palīgsaimniecība». Ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem aizpildīs zīmes: «pensija», «stipendija», «cits valsts nodrošinājuma veids», «apgādībā» un «cits iztikas avots».

Pēc tautas skaitīšanas datiem, Latvijas PSR ekonomiski aktīvo iedzīvotāju 1970. gadā bija 55 procenti, to skaitā 1 procents bija nodarbināti personiskajā lauku palīgsaimniecībā. Ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju bija 45 procenti, to skaitā atsevišķu personu apgādībā — 28,3 procenti.

Nodarbināto iedzīvotāju lielākā daļa (apmēram 99 procenti) atbildē uz jautājumu par iztikas līdzekļu avotu norādīs «darbs uzņēmumā, iestādē» vai «darbs kolhozā». Te jāpaskaidro, ka pie kolhozā strādājošajiem pieder arī tās personas, kuras strādā kolhoza uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, piemēram, remonta un mehāniskajās darbnīcās, augļu un dārzeņu konservēšanas cehos, bērnudārzos, klubos, ēdnīcās u. tml. Pie uzņēmumā, iestādē vai kolhozā strādājošajiem pieskaitāmi arī pensionāri un stipendāti, kuriem ir pastāvīgs darbs. Tas pats attiecināms arī uz sievietēm bērna kopšanas atvaļinājumā, kamēr bērns nav sasniedzis gada vecumu.

Darbs savā saimniecībā tiks atzīmēts individuālajiem zemniekiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri nodarbināti tikai lauksaimniecībā, kā arī mājās strādājošajiem mājamatniekiem.

Darbs pie privātpersonām kā iztikas līdzeklis jānorāda pēc līguma pie privātpersonām strādājošajiem (mājstrādniecēm, auklēm, šoferiem u.tml.), kā arī mājamatniekiem, kas izpilda privātpersonu pasūtījumus.

Pie brīvās profesijas personām jāpieskaita rakstnieki, mākslinieki, komponisti, ārsti, advokāti u. tml., kuri nav kādas iestādes štatos. Ja šīs personas skaitīšanas brīdī strādā uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, tad jāatzīmē «darbs uzņēmumā, iestādē».

Personiskā lauku palīgsaimniecība kā iztikas līdzeklis jāuzrāda kolhoznieku, strādnieku, kalpotāju un mājamatnieku ģimenes locekļiem, kas nodarbināti tikai lopu kopšanā un lauksaimniecības darbos savā palīgsaimniecībā.

Pensija vai stipendija jāuzrāda personām, kuras saņem pensiju vai stipendiju (izņemot tās, kam vienlaikus ir pastāvīgs darbs).

Cits valsts nodrošinājuma veids kā iztikas līdzeklis ir bērnu namu, profesionāli tehnisko skolu un internātskolu audzēkņiem, veco ļaužu un invalīdu pansionātu iemītniekiem u. tml. valsts vai sabiedrisko organizāciju apgādībā esošām personām.

Apgādībā ir māsaiņniecībā nodarbinātās un citas personas, kurām nav nodarbošanās, kas dotu iztikas līdzekļus, un kuras dzīvo no radnieku vai citu personu līdzekļiem. Lielākā daļa no apgādībā esošajiem ir bērni.

Cits iztikas avots tautas skaitīšanā tiek atzīmēts personām, kurām bez iepriekš minētajiem ir kāds cits iztikas līdzekļu avots (ietaupījumi, ieņēmumi no telpu izīrēšanas u.tml.), kā arī kulta kalpotājiem.

Ja aptaujājamam ir divi iztikas līdzekļu avoti, jāatzīmē tikai viens. Piemēram, ja tas strādā kolhozā, uzņēmumā vai iestādē un nodarbināts arī personiskajā lauku palīgsaiņniecībā, tad skaitīšanas lapā tiks atzīmēts «darbs kolhozā» vai «darbs uzņēmumā, iestādē»; ja persona saņem pensiju vai stipendiju un strādā pagaidu darbu, tautas skaitīšanā jāuzrāda pastāvīgais iztikas avots — pensija vai stipendija.

IZLASVEIDA SKAITĪŠANAS JAUTĀJUMI

12. jautājums. Darba vieta.

13. jautājums. Nodarbošanās šajā darba vietā.

Dati par iedzīvotāju darba vietu un nodarbošanos sniegs priekšstatu par izmaiņām tautas saiņniecības nozaru struktūrā pēc tajās nodarbināto iedzīvotāju skaita, par materiālās ražošanas sfērā un neražojošajās nozarēs nodarbināto attiecību, par rūpniecībā un lauksaiņniecībā, garīgajā un fiziskajā darbā utt. nodarbināto skaitu.

Iedzīvotāju sadalījums pa nozarēm, ražošanas un nodarbošanās veidiem raksturo valsts ekonomisko un tehnisko līmeni. Zinātnes, tehnikas un ražošanas pilnveidošana nosaka jaunu nozaru un profesiju rašanos. Vecās — tradicionālās profesijas nereti mainījušas darba raksturu un metodes, arvien vairāk palielinās mehanizētajos un automatizētajos darbos strādājošo skaits. Gaidāmās 1979. gada tautas skaitīšanas dati neapšaubāmi atspoguļos milzīgās pārmaiņas tautas saiņniecības nozaru un nodarbošanās veidu struktūrā. Sevišķi tas būs redzams lauksaiņnieciskajā ražošanā, kas pēdējo piecgadu laikā nostājas uz sociālistiskās lielražošanas ceļa. Tieši lauksaiņniecībā pēdējā laikā visvairāk ieviešas jaunas profesijas: dispečeri, mašīnslaukšanas operatori, fermu mehanizatori, sanitārtehiņi u.tml.

Iedzīvotāju pienākums ir zināt un precīzi pateikt skaitītājam savu darba vietu un nodarbošanos, jo no tā atkarīgs iedzīvotāju pareizs

sadalījums pa tautas saimniecības nozarēm un nodarbošanās veidiem.

Atbildot uz jautājumu par darba vietu, jānorāda uzņēmuma, iestādes vai organizācijas pilns nosaukums. Uzņēmuma nosaukums jāieraksta tā, lai varētu noteikt nozari vai ražošanas veidu, piemēram, «Plastmasas izstrādājumu rūpnīca «Ausma»», nevis tikai «Rūpnīca «Ausma»».

Ražošanas apvienībās vai kombinātos strādājošajām personām jāieraksta rūpnīcas, ceha vai darbnīcas nosaukums, kas nosaka ražošanas veidu, piemēram, «Sadzīves pakalpojumu kombināta apavu labošanas cehs».

Uzņēmumu un iestāžu ēdnīcās, bērnudārzos, medicīnas punktos, frizētavās u.tml. strādājošajām personām noteikti jāuzrāda ēdnīcas, bērnudārza u. tml. nosaukums, nevis uzņēmums vai iestāde, kuras darbiniekus tās apkalpo.

Personām, kurām ir divas darba vietas (amatu savienošanas kārtībā), jāuzrāda tā uzņēmuma nosaukums, kuru aptaujājamais uzskata par pamatdarba vietu.

Personām, kurām ir pastāvīgs darbs un kuras vienlaikus saņem pensiju vai stipendiju, jāieraksta uzņēmums, kurā tās strādā.

Personām, kas atbildē uz skaitīšanas lapas 12. jautājumu uzrādījušas darba vietu, 13. jautājumā jāieraksta nodarbošanās šajā darba vietā.

Ar nodarbošanos skaitīšanā saprot nevis profesiju vai specialitāti, kuru persona ieguvusi mācoties vai praktiskajā pieredzē, bet gan faktisko nodarbošanos.

Nodarbošanās jāieraksta precīzi. Nekonkrēti uzrādīta nodarbošanās, piemēram, «vadītājs», «priekšnieks», «meistars», «operators» u.tml., var radīt izkropļojumus tautas skaitīšanas rezultātos. Tādēļ jāuzrāda «veikala vadītājs» vai «medicīnas punkta vadītājs», «garāžas pārzinis» vai «plānu daļas priekšnieks», «ceļu meistars» vai «urbšanas meistars», «skaitļošanas mašīnu operators» vai «mašīnslaukšanas operators». Jāizvairās no atbildes «dažādu darbu strādnieks», bet jāuzrāda tas darbs, ko vairāk dara, piemēram «krāvējs», «trauku mazgātāja» u.tml.

Kolhozos un padomju saimniecībās strādājošajiem arī pēc iespējas jānorāda noteikta nodarbošanās — slaucēja, tēlkopis, traktorists, gans u. tml. Tikai gadījumā, ja aptaujājamais veic dažādus lauksaimniecības darbus, atbildē varētu būt «lauksaimniecība».

14. jautājums. Sabiedriskā grupa.

Iedzīvotāju sadalījums pa sabiedriskajām grupām ļaus izpētīt iedzīvotāju sociālo struktūru, tās virzības tendences.

1979. gada tautas skaitīšanā būs jāuzrāda šādas sabiedriskās grupas: strādnieki, kalpotāji, kolhoznieki, mājamatnieki, individuālie zemnieki un kulta kalpotāji. Strādājošo piederību pie attiecīgās sabiedriskās grupas nosaka nodarbošanās veids: pārsvarā fiziskajā darbā nodarbinātie pieskaitāmi pie strādniekiem, pārsvarā garīgajā darbā nodarbinātie — pie kalpotājiem.

Kolhoza biedri pieder pie kolhoznieku sabiedriskās grupas neatkarīgi no tā, vai viņi nodarbināti fiziskajā vai garīgajā darbā. Tātad pie šīs grupas pieskaitāmi gan lauksaimnieciskajā ražošanā nodarbinātie, gan arī vadošie lauksaimniecības speciālisti, ja viņi ir kolhoza biedri.

Kolhoznieku ģimenes locekļus, kuri nodarbināti tikai savā paglsaimniecībā, tāpat pieskaita pie kolhoznieku sabiedriskās grupas.

Personas, kas nodarbojas ar amatniecību mājās un nav neviena uzņēmuma štatos vai arī strādā pie privātpersonām, pieder pie mājamatnieku sabiedriskās grupas.

«Individuālais zemnieks» jāatzīmē personām, kurām ir sava lauku saimniecība, ja lauksaimniecība tām ir galvenā nodarbošanās. Individuālo zemnieku ģimenes locekļi, kuriem ir pastāvīgs iztikas līdzekļu avots ārpus individuālās lauku saimniecības, pieskaitāmi pie sabiedriskajām grupām atkarībā no viņu nodarbošanās.

Nestrādājošie ģimenes locekļi tautas skaitīšanā tiek attiecināti uz to sabiedrisko grupu, pie kuras pieder šo personu apgādnieki, pensionāri un stipendiāti — uz to sabiedrisko grupu, pie kuras viņi piederēja līdz aiziešanai pensijā vai stipendijas saņemšanai.

15. jautājums. No kura gada nepārtraukti dzīvo šajā apdzīvotajā vietā.

Atbildes uz šo jautājumu būs pamatā iedzīvotāju grupējumam pēc dzīvošanas ilguma attiecīgajā vietā (pilsētā vai lauku teritorijā), tās ļaus noteikt iedzīvotāju skaitu, to īpatsvaru un gadus, kad attiecīgajā teritorijā iepļūduši iebraucēji no citiem rajoniem.

Atbilde uz šo jautājumu sastāv no divām daļām. Vispirms tiks noskaidrots, vai skaitīšanai pakļautā persona dzīvo attiecīgajā apdzīvotajā vietā nepārtraukti kopš dzimšanas. Uz šo jautājumu iedzīvotājiem jāatbild ar apstiprinājumu vai noliegumu. Jautājuma otra daļa attiecas tikai uz personām, kas dzīves vietu ir mainījušas. Šīm personām jānorāda, kopš kura gada dzīvo attiecīgajā apdzīvotajā vietā. Nosakot nepārtrauktās dzīvošanas ilgumu, nav jāņem vērā pierakstīšanās un tās raksturs (pastāvīga vai pagaidu), un adreses maiņa tās pašas pilsētas (ciemata) robežās, pārcelšanās no vienas lauku apdzīvotās vietas uz citu tā paša administratīvā rajona robežās, izbraukšana no attiecīgās apdzīvotās vietas sakarā ar obligāto karadienestu, kā arī visi izbraucieni, kas īsāki par 6 mēnešiem. Ja persona bijusi izbraukusi uz 6 vai vairākiem mēnešiem, tad nepārtrauktās dzīvošanas ilgums attiecīgajā apdzīvotajā vietā jāskaita no atgriešanās laika tajā.

16. jautājums. Sieviete norādīt, cik bērnu viņai piedzimuši.

Šī jautājuma iekļaušanu skaitīšanas programmā izraisījusi nepieciešamība vispusīgi un dziļi izpētīt dzimstības faktorus. Atbildes uz šo jautājumu skaitīšanas rezultātu tabulās tiks kombinētas ar sieviešu vecumu, tautību, sabiedrisko grupu utt., kas dos plašu materiālu dzimstības jautājumu pētīšanai.

APTAUJAS LAPA MĀJSAIMNIECIBĀ UN
PERSONISKAJĀ LAUKU PALIGSAIMNIECIBĀ
NODARBINATAJĀM PERSONĀM DARBASPEJIGAJĀ VECUMĀ

Sakarā ar darbaroku trūkumu atsevišķos valsts rajonos ir ļoti svarīgi noteikt darba resursu izmantotības pakāpi un noskaidrot mobilos, vēl neizmantotos darba resursus, kurus varētu iesaistīt sabiedriskajā ražošanā. Tautas skaitīšanas materiālu izstrādē sniegs datus ne tikai par sabiedriskajā ražošanā nenodarbināto iedzīvotāju skaitu, bet raksturos arī to sastāvu (pēc dzimuma, vecuma, izglītības, iztikas līdzekļu avota, nestrādāšanas ilguma un specialitātes) un atklās nosacījumus, ar kādiem viņi varētu iesaistīties ražošanā, ja vispār vēlas strādāt.

Arī iepriekšējā tautas skaitīšanā tika pētīti sabiedriskajā ražošanā neizmantotie darba resursi. 1970. gadā Latvijas PSR bija 44 tūkstoši iedzīvotāju, kuri nestrādāja sabiedriskajā ražošanā un nemācījās. 40 tūkstošu no tiem bija sievietes, kas aizņemtas bērnu audzināšanā un māsaiņniecībā. Apmēram puse no apsekotā iedzīvotāju kontingenta izteica vēlēšanos strādāt sabiedriskajā ražošanā. Izplatītākie nosacījumi, ar kādiem tie varētu strādāt, bija bērnu iekārtošana bērnu iestādēs vai darba nodrošināšana dzīves vietas tuvumā. Tas rāda, kādā virzienā jāstrādā vietējiem padomju un saimnieciskajiem orgāniem, lai sabiedriskajā ražošanā iesaistītu vairāk darbaroku.

1979. GADA TAUTAS SKAITĪŠANAS
ORGANIZATORTEHNISKIE UN
METODOLOĢISKIE PAMATI

SKAITĪŠANAS SAGATAVOŠANAS DARBI

Lai tautas skaitīšana, šis sarežģītais un atbildīgais statistikas pasākums, noritētu sekmīgi, jāveic vesels komplekss sagatavošanas darbu, sākot ar skaitīšanas programmas izstrādi un apspriešanu un beidzot ar masu izskaidrošanas darbu iedzīvotāju vidū. Apskatīsim galvenos tautas skaitīšanas priekšdarbus.

PSRS Centrālās statistikas pārvaldes Vissavienības tautas skaitīšanas pārvalde, izstrādājot 1979. gada tautas skaitīšanas programmu, ņēma vērā mūsu valsts un citu valstu skaitīšanu pieredzi, kā arī Savstarpējās ekonomiskās palīdzības padomes Pastāvīgās statistikas komisijas un Apvienoto Nāciju Organizācijas Statistikas un iedzīvotāju komisijas ieteikumus. Apspriešana sākās jau 1974. gadā. Tajā piedalījās ne tikai demogrāfijas, bet arī citu zinātņu nozaru speciālisti, ieinteresētās ministrijas, resori, iestādes un organizācijas.

Svarīgu vietu 1979. gada tautas skaitīšanas sagatavošanas posmā ieņēma Vissavienības statistiķu sanāksme Maskavā 1977. gada maijā.

Tajā piedalījās ministriju un resoru vadītāji, statistikas un plānošanas orgānu, zinātnisko un mācību iestāžu, saimniecisko un sabiedrisko organizāciju darbinieki, kopskaitā gandrīz 1300 cilvēku.

PSKP Centrālās Komitejas un PSRS Ministru Padomes apsveikumu apspriedes dalībniekiem nolasīja PSRS Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieks PSRS Valsts plāna komitejas priekšsēdētājs N. Baibakovs. Tajā atzīmēts, ka PSKP Centrālā Komiteja un PSRS Ministru Padome sirsnīgi apsveic sanāksmes dalībniekus, kuri ieradušies, lai PSKP XXV kongresa lēmumu gaismā apspriestu statistikas pilnveidošanas un kārtējās Vissavienības tautas skaitīšanas sagatavošanas jautājumus.

Sanāksmes gaitā īpaši tika uzsvērts jautājums par nepieciešamību paaugstināt statistikas darba efektivitāti un kvalitāti. Pie tam efektivitāti nosaka tas, kādā mērā statistikas materiāli atklāj mūsu sabiedrības attīstības ekonomiskos un sociālos procesus, cik vispusīgi atspoguļo tautsaimniecības plānu izpildi un kā sekmē rezervju atklāšanu attīstības paātrināšanai.

Referātu «Par 1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanas metodoloģiskajiem un organizatoriskajiem jautājumiem» nolasīja PSRS Centrālās statistikas pārvaldes kolēģijas loceklis Vissavienības tautas skaitīšanas pārvaldes priekšnieks A. Isupovs. Tā pilns teksts ievietots žurnāla «Vestņik statistiki» 1977. gada jūnija numurā.

Sanāksmes dalībnieki izteica daudz priekšlikumu, kā pilnveidot tautas skaitīšanas darbu. Liela daļa no tiem ievēroti, izstrādājot galīgo tautas skaitīšanas programmu un organizatoriskos principus.

Jebkurai skaitīšanai svarīgi noteikt metodoloģiskos un organizatoriskos tehniskos principus, materiālu apstrādes programmu un tehnoloģiju. Visi šie jautājumi ir savstarpēji cieši saistīti. Tā, piemēram, informācijas tehniskā nesēja apvienošana vienā dokumentā ar skaitīšanas lapu, kā tas paredzēts gaidāmajā skaitīšanā, būtiski mainīs gan skaitītāja darbu, gan materiālu sagatavošanu izstrādei, gan pašu izstrādes kārtību un tehnoloģiju. Tāpēc laikus jāgatavo šim nolūkam attiecīgā materiālā bāze, sākot ar skaitītāju portfeliem un beidzot ar elektroniskajiem skaitītājiem.

Saskaņā ar valdības lēmumu un skaitīšanas sagatavošanas un veikšanas darbu kalendāro plānu galvenajiem pasākumiem noteikti šādi termiņi:

pilsētīpa apdzīvoto vietu robežu precizēšana, ielu nosaukumu, namīpašumu un dzīvokļu numerācijas nokārtošana — līdz 1977. gada 1. jūlijam;

pilsētu un pilsētciematu shematisko plānu un rajonu karšu izgatavošana, iedzīvotāju uzskaites pareizības un pilnīguma pārbaude pilsētu namīpašumos — līdz 1978. gada 1. janvārim;

pilsētīpa apdzīvoto vietu kvartālu namīpašumu sarakstu un lauku apdzīvoto vietu sarakstu sastādīšana — 1978. gada 1. ceturksnī;

skaitīšanas organizatoriskā plāna sastādīšana — 1978. gada 2. ceturksnī;

skaitīšanas kadru izraudzīšana un apmācība — 1978. gada 3. un 4. ceturksnī;

skaitīšanas dokumentācijas metiena noteikšana, tulkošana, iespiešana un izsūtišana vietējiem valsts statistikas orgāniem — līdz 1978. gada novembrim.

Lai tautas skaitīšanā varētu iegūt precīzus datus par iedzīvotāju sadalījumu pa administratīvi teritoriālajām vienībām (rajoniem, pilsētām, ciemu padomēm), jāprecizē pilsētu un pilsētciematu robežas, jānokārto ielu nosaukumi, namīpašumu un dzīvokļu numerācija, kā arī jānosaka lauku apdzīvoto vietu un perspektīvo ciematu robežas.

So darbu izpildi vada pilsētu un rajonu tautas deputātu padomju izpildkomitejas, iesaistot komunālās saimniecības un sadzīves pakalpojumu sistēmas uzņēmumus, tautas skaitīšanas veicināšanas komisijas un citas iestādes un organizācijas. Valsts statistikas iestāžu uzdevums ir kontrolēt, lai visi sagatavošanas darbi tiktu veikti laikus. Ar valdības lēmumu noteikts, ka tautas skaitīšanas sagatavošanas un pašas skaitīšanas laikā rajonu, pilsētu, ciemu padomju robežas, ielu nosaukumus, namu numerāciju nedrīkst mainīt.

Gan skaitīšanas rajonēšanai, gan pašai skaitīšanai nepieciešami pilsētu, pilsētciematu un lielu lauku ciematu (ar iedzīvotāju skaitu 5000 un vairāk) shematiskie plāni un rajonu kartes. Pilsētīpa apdzīvoto vietu agrāk sastādīto plānu precizēšana vai jaunu izgatavošana cieši saistīta ar ielu nosaukumu, kvartālu un namīpašumu numerācijas nokārtošanas darbiem.

Svarīgs sagatavošanas darbu posms ir iedzīvotāju uzskaites pareizības un pilnīguma pārbaude, ko veic iekšlietu iestādes. Precizētās ziņas par iedzīvotājiem izmanto pilsētu un pilsētciematu kvartālu namīpašumu un lauku apdzīvoto vietu sarakstu sastādīšanā, skaitīšanas organizatoriskā plāna izstrādāšanā un citos pirmsskaitīšanas pasākumos.

Pilsētīpa apdzīvoto vietu namīpašumu sarakstu sastādīšana, ko veic speciāli izraudzīti reģistratori, un lauku apdzīvoto vietu sarakstu sastādīšana, ko izdara ciemu padomju sekretāri, ir viens no galvenajiem gaidāmās skaitīšanas sagatavošanas darbiem. Šo sarakstu savlaicīgai un pareizai sastādīšanai ir sevišķi svarīga nozīme turpmākajos tautas skaitīšanas sagatavošanas darbos, it sevišķi skaitīšanas organizatoriskā plāna sastādīšanā.

Skaitīšanas organizatoriskais plāns ir svarīgākais skaitīšanas sagatavošanas dokuments, bez kura nav iespējams sekmīgi veikt skaitīšanu. 1979. gada tautas skaitīšanas organizatoriskais plāns sastāv no 12 veidlapām, kas sakopotas 5 daļās.

Galvenā organizatoriskā plāna daļa ir skaitīšanas rajonēšana jeb rajona vai pilsētas teritorijas sadalīšana skaitīšanas nodaļās, instruktoru un skaitīšanas iecirkņos. Tā nodrošina visu iedzīvotāju uzskaiti un ļauj pareizi aprēķināt nepieciešamo skaitīšanas kadru daudzumu. Rajonēšanu veic vietējie valsts statistikas orgāni, pamatojoties uz pilsētu namīpašumu un lauku apdzīvoto vietu sarakstiem, pilsētu plāniem un lauku rajonu kartēm, slimnīcu, dzemdību namu, sanatoriju, atpūtas namu, bērnu namu, internātskolu, viesnīcu un tamlīdzīgu iestāžu sarakstiem un attiecīgajiem skaitīšanas kadru slodzes normatīviem.

1979. gada skaitīšanā paredzēts, ka pilsētās vidēji vienā skaitīšanas nodaļā var būt 10—30 tūkstoši cilvēku. Vispirms nosaka nodaļu robežas, tad tās sadala skaitīšanas iecirkņos, kurus apvieno instruktoru iecirkņos. Pilsētas skaitīšanas nodaļā vidēji ietilpst 8 instruktoru iecirkņi, bet katrā no tiem savukārt tiek ietverti 4—5 skaitīšanas iecirkņi. Instruktoru iecirkņi kopējais iedzīvotāju skaits nedrīkst pārsniegt 3300 cilvēkus. Skaitītājam maksimālā slodze pieļaujama līdz 730 cilvēkiem.

Veidojot skaitīšanas iecirkņus, jāievēro, ka tie var sastāvēt no namīpašuma daļas, viena namīpašuma, viena namīpašuma un otra namīpašuma daļas, vairākiem namīpašumiem viena kvartāla vai masīva robežās, viena kvartāla un blakus kvartāla daļas, vairākiem blakus kvartāliem (masīviem). Namīpašumu vai kvartālu drīkst sadalīt starp skaitīšanas iecirkņiem tikai tad, ja iedzīvotāju skaits pārsniedz maksimālo skaitītāja slodzi. Aizliegts komplektēt skaitīšanas iecirkņus no dažādu namīpašumu daļām. Nav atļauts izveidot skaitīšanas iecirkņus pa ielām.

Lauku apvidos skaitīšanas personāla slodze ir vairāk diferencēta nekā pilsētās, sevišķi mūsu republikā, kur ceturtā daļa no lauku iedzīvotājiem (pēc 1970. gada tautas skaitīšanas datiem) mīt viensētās ar iedzīvotāju skaitu līdz 5 cilvēkiem. Vienā nodaļā vidēji ietilpst 6 instruktoru iecirkņi ar kopējo iedzīvotāju skaitu līdz 18 tūkstošiem. Instruktoru iecirkņi parasti sastāv no vienas vai divām ciema padomēm, nepārsniedzot 3300 cilvēkus. Tajos apvieno vidēji 4 skaitīšanas iecirkņus. Skaitītāja slodze tāpat nedrīkst pārsniegt 730 cilvēkus.

Skaitīšanas iecirkņi atkarībā no iedzīvotāju skaita var ietilpt apdzīvotās vietas daļa, visa apdzīvotā vieta, vairākas apdzīvotās vietas, viena vai vairākas apdzīvotās vietas un tuvējās apdzīvotās vietas daļa. Skaitīšanas iecirknis drīkst sastāvēt no vienas ciema padomes vai tās daļas. Izveidot skaitīšanas iecirkņus no dažādu ciemu padomju un apdzīvoto vietu daļām aizliegts.

Rajonējot jāievēro, ka bez pamatiecirkņiem jāorganizē skaitīšanas iecirkņi tā sauktajās slēgtā tipa iestādēs ar mainīgu iedzīvotāju sastāvu (slimnīcās, dzemdību namos, sanatorijās, atpūtas namos, izņemot viendienas iestādes, viesnīcās, rūpniecību un iestāžu iebraucēju telpās). Skaitītājam tajās paredzēts aptaujāt 60 cilvēku dienā, bet iestādēs, kur iedzīvotāji uzturas pastāvīgi (internātskolās, bērnu namos, veco ļaužu un invalīdu pansionātos), skaitītāja vidējā dienas slodze ir 80 cilvēku.

Slimnīcās, dzemdību namos, internātskolās, bērnu namos utt. patstāvīgu skaitīšanas iecirkņi organizē tikai tad, ja iemītnieku skaits sasniedz 25 cilvēkus, bet viesnīcās, uzņēmumu un iestāžu iebraucēju telpās — 35 cilvēkus. Ja iedzīvotāju skaits ir mazāks, tad skaitīšanu veic tā pamatiecirkņa skaitītājs, kura teritorijā šīs iestādes atrodas. Ja šādās iestādēs izveidojas pieci skaitīšanas iecirkņi, tad tos apvieno patstāvīgā instruktoru iecirkņi, bet instruktoru iecirkņus, ja to skaits pārsniedz piecus, savukārt apvieno skaitīšanas nodaļā. Līdzīga kārtība tiek ievērota, veidojot skaitīšanas

un instruktoru iecirkņus un skaitīšanas nodaļas stacijās, ostās un lidostās. Ja šajās vietās uzturas 25 pasažieri, tiek organizēts patstāvīgs skaitīšanas iecirknis. Skaitītāja vidējā slodze ir 55—60 cilvēki.

Otra svarīgākā organizatoriskā plāna daļa ir skaitīšanas kadru komplektēšana. To veic, pamatojoties uz rajonēšanas rezultātiem, piemēram, skaitītāju daudzumam jāatbilst pamatiecirkņu un slēgtā tipa iestāžu iecirkņu skaitam plus rezerve 30 procentu apmērā no skaitītāju pamatkontingenta.

Tādā pašā veidā aprēķina arī instruktoru kontrolieru skaitu, tikai to rezerve ir 2—3 cilvēki uz skaitīšanas nodaļu. Skaitīšanas nodaļu vadītājiem un viņu palīgiem rezervē ir 2—3 cilvēki katrā rajonā.

Skaitīšanas kadrus izraugās no pasniedzējiem, studentiem, tehnikumu vecāko kursu audzēkņiem, uzņēmumu, iestāžu, padomju saimniecību un kolhozu darbiniekiem. Vēlams iesaistīt iepriekšējo tautas skaitīšanu dalībniekus, plānošanas un uzskaites darbiniekus, kā arī aktīvu, kas piedalījies tautas deputātu padomju vēlēšanu organizēšanā. Rūpīga un savlaicīga kadru izvēle un apmācīšana ir viens no svarīgākajiem faktoriem tautas skaitīšanas sekmīgai veikšanai.

Trešā organizatoriskā plāna daļa paredz skaitīšanas personāla instruktāžu pēc noteikta kalendārā plāna. Instruktāžas laikā jāaizpilda skaitīšanas lapas un citi dokumenti, un tā beidzas ar zināšanu pārbaudi. Personas, kas nav apguvušas mācību programmu, jānomaina ar rezerves darbiniekiem.

Ceturtajā organizatoriskā plāna daļā — masu izskaidrošanas darba plānā — jāparedz lekciju un pārrunu organizēšana iedzīvotāju darba un dzīves vietās, preses, televīzijas un radio izmantošana tautas skaitīšanas mērķu un uzdevumu izskaidrošanai, sabiedrisko telpu noformēšana ar plakātiem, lozungiem, vitrīnām un stendiem par tautas skaitīšanas jautājumiem.

Pēdējā organizatoriskā plāna daļā jāsniedz paskaidrojumi par visām tabulām, par īpatnībām, kas sastopamas rajonā, apdzīvoto vietu izvietojumu, skaitīšanas kadru sastāvu u. tml.

Pirms skaitīšanas vēlreiz pārbauda pilsētu kvartālu namīpašumu un lauku apdzīvoto vietu sarakstus, precizē plānus un kartes un izdara vajadzīgās izmaiņas un papildinājumus organizatoriskajā plānā.

Skaitīšanas dokumentiem jābūt iespiestiem un visur izsūtītiem pietiekamā daudzumā, ar zināmu rezervi. Arī pārējā skaitīšanas instrumentārija (portfeļi, pildspalvas, zīmuļi, zīmuļasināmie, dzēšgumijas) nodrošinājumam ir liela nozīme skaitītāju darbā.

Visi sagatavošanas darbi ir savstarpēji saistīti, un tie jāizdara precīzi noteiktajā laikā. Viena pasākuma nokavēšana var traucēt citus darbus un radīt sastrēgumu visā sagatavošanas darbu vienotajā kompleksā.

Tuvojoties skaitīšanai, atbilstoši teritorijas rajonējumam tiek izraudzīti skaitīšanas kadri. Rajona (pilsētas) informācijas un skaitlošanas centru un staciju priekšniekiem apstiprina vietnieku tautas

skaitīšanas jautājumos uz 3,5 mēnešiem. Skaitīšanas nodaļā darbus vada nodaļas vadītājs un viņa palīgs, instruktora iecirknī — instruktors kontrolieris, pašu skaitīšanu savā iecirknī veic skaitītājs.

Skaitīšanas personāla atbrīvošana, saglabājot vidējo algu pamatdarba vietā, noteikta uz šādu laiku:

pilsētīpa apdzīvoto vietu skaitītāji	18 darba dienas
lauku apvidu skaitītāji:	
iecirķņos, kur notiks kontrolapstaiga	20 " "
iecirķņos, kur nenotiks kontrolapstaiga	18 " "
instruktori kontrolieri:	
pilsētīpa apdzīvotajās vietās	28 " "
lauku apvidos	30 " "
skaitīšanas nodaļu vadītāji un viņu palīgi	58 " "

SKAITĪŠANAS LAIKS UN KĀRTĪBA

Pirms skaitīšanas — no 1979. gada 12. līdz 16. janvārim — notiks tā saucamā **iepriekšējā apstaiga**. Ikviens skaitītājs apmeklēs visus sava iecirkņa namīpašumus un ēkas. Katram namīpašumam viņš piezīmju grāmatiņā ierakstīs dzīvojamo un nedzīvojamo ēku skaitu un dzīvokļu skaitu tajās.

Apmeklejojot dzīvokļus, skaitītājs atzīmēs savā piezīmju grāmatiņā katrā telpā dzīvojošo skaitu, brīdinās iedzīvotājus par gaidāmo tautas skaitīšanu, izskaidros tās nozīmi, mērķus un uzdevumus, uzziņās, kad visērtāk reģistrēt šajā telpā dzīvojošos, sevišķi personas, kuras grūti sastapt mājās, un izdarīs attiecīgus ierakstus piezīmju grāmatiņā. Bez tam skaitītājs lūgs iegaumēt visas personas, kas parasti te nedzīvo, bet nakti no 16. uz 17. janvāri būs pārnakšņojušas šajā telpā.

Patī skaitīšana sāksies 17. janvārī pulksten 8 no rīta un turpināsies līdz 24. janvārim ieskaitot. Šis laiks nav izraudzīts nejauši. Janvārī iedzīvotāji pārvietojas vismazāk. Svarīgi arī tas, ka 17. janvāris ir nedēļas vidū (trešdien), kad iedzīvotāju kustība ir mazāka nekā nedēļas sākumā vai nogalē. Sestdienās un svētdienās cilvēki biežāk brauc viesos, dodas medībās, makšķerēt, atpūtā u. tml. Skaitīšanai izraudzītajā laikā arī skolēnu un studentu pārvietošanās neliela — brīvdienas skolēniem būs beigušās, bet studentiem tās vēl nebūs sākušās.

Tā kā skaitīšana ilgs 8 dienas, svarīgi atcerēties tās **kritisko momentu, tas ir, stāvokli pulksten 12 naktī no 16. uz 17. janvāri**. Tieši pēc šī stāvokļa tiks aizpildīti skaitīšanas dokumenti. Kā zināms, iedzīvotāju skaits un sastāvs nepārtraukti mainās. Tā, piemēram, pēc pastāvīgās uzskaites ziņām, Latvijā vidēji katru dienu piedzimst gandrīz 100 cilvēku, bet nomirst 80, laulībā stājas apmēram 70 pāru, bet 35 pāri šķiras, savu dzīves vietu maina 400 cilvēku. Gadīsies, ka skaitīšanas lapas būs jāaizpilda par mirušajiem, bet jaunpiedzimu-

šos neierakstīs, jo pirmie kritiskajā momentā vēl bija dzīvi, bet otrie nebija piedzimuši.

Tautas skaitīšana, kuru izdarīs pēc vienotas programmas un metodoloģijas uz noteiktu momentu, it kā sniegs valsts iedzīvotāju «fotogrāfiju».

Skaitīšanu veiks īpaši apmācīti skaitītāji, aptaujājot iedzīvotājus un ierakstot ziņas telpā dzīvojošo sarakstos un skaitīšanas lapās. Iedzīvotājus uzskaitīs dzīves vietā, arī pagaidu, nevis darba vai dienesta vietā. Turklāt neņems vērā pierakstīšanās raksturu (pastāvīga vai pagaidu) un tiesības uz dzīvojamo platību šajā vai citā vietā. Ja persona pierakstīta vienā, bet faktiski dzīvo citā vietā, jāskaita faktiskajā dzīves vietā.

Tiks apstaigātas visas dzīvojamās telpas, kā arī tās, kur varētu dzīvot cilvēki, piemēram, uzņēmumu, iestāžu un organizāciju telpas. Reģistrēs visus iedzīvotājus, kuri naktī no 16. uz 17. janvāri būs mituši attiecīgajā telpā, ieskaitot pagaidām dzīvojošos. Skaitīšanas lapās ierakstīs arī pastāvīgos iedzīvotājus, kuri būs pagaidu prombūtnē (sk. skaitīšanas lapas 3. un 4. jautājuma izklāstu).

Personas, kuras pārbraukušas uz citu pastāvīgu dzīves vietu vai pastāvīgu darbu, atradīsies dienestā Padomju Armijā un Jūras Kara Flotē (izņemot militārajās apmācībās iesauktos), kā arī mācību vietā dzīvojošos augstskolu studentus, vidējo speciālo mācību iestāžu, profesionāli tehnisko skolu, Suvorova un Nahimova skolu audzēkņus un citas personas, kuras atradīsiesursos ar 6 mēnešu un ilgāku mācību laiku, neatkarīgi no izbraukšanas laika no pastāvīgās dzīves vietas skaitīšanas lapās viņu iepriekšējā dzīves vietā vispār neierakstīs, bet reģistrēs jaunajā dzīves vietā kā pastāvīgi dzīvojošos.

Vilcienos, kuru atrašanās laiks ceļā starp sākuma un gala stacijām pārsniegs piecas stundas, skaitīšana sāksies 16. janvārī pulksten 23.00 un turpināsies līdz pulksten 1.00 17. janvārī. Dzelzceļa un autobusu stacijās, lidostās, upju un jūras ostās pasažierus, kas gaidīs tālsatiksmes vilcienus, autobusus, lidmašīnas vai kuģus, skaitīs 17. janvārī no pulksten 0.00 līdz 3.00. Sagaidītājus un pavadītājus neuzskaitīs.

Iestādēs ar mainīgu iedzīvotāju sastāvu (slimnīcās, dzemdību namos, sanatorijās, atpūtas namos, izņemot viendienas iestādes, viesnīcās, uzņēmumu un iestāžu iebraucēju telpās) skaitīšanu izdarīs pirmajā dienā, bet iestādēs ar pastāvīgu iemītnieku sastāvu (internātskolās, bērnu namos, veco ļaužu un invalīdu pansionātos) skaitīs 8 dienas.

Visiem pagaidām dzīvojošiem skaitītājs izsniegs **uzziņu** par reģistrēšanu skaitīšanā. To izsniegs arī personām, par kurām būs aizpildīta kontrollapa un kuras skaitīšanas un kontrolapstaigas laikā (no 17. līdz 31. janvārim) gribēs izbraukt uz citu vietu, kaut vai uz vienu dienu. Uzziņa jāsaģlabā līdz 10. februārim.

Ja skaitītājs attiecīgajā telpā skaitīšanas laikā sastaps personas, kas pulksten 12 naktī no 16. uz 17. janvāri būs atradušās citā vietā, kur tās bija jāuzskaita kā pastāvīgi dzīvojošās (bez ieraksta par pagaidu prombūtni) vai pagaidām dzīvojošās, un šīm personām nebūs

uzziņas par reģistrēšanu skaitīšanā, viņš par tām aizpildīs **kontrollapu**.

Pēc skaitīšanas pabeigšanas kontrollapas nosūta uz tām vietām, kur persona jāreģistrē skaitīšanā kā klātesoša, lai kontrollapas salīdzinātu ar skaitīšanas lapām. Ja persona jau ierakstīta skaitīšanas lapā, tad kontrollapu anulē, bet, ja nav ierakstīta, tad uz kontrollapas datu pamata aizpilda skaitīšanas lapu.

Pie svarīgiem kontrolpasākumiem pieskaitāma izlasveida **kontrolapstaiga**, kuras nolūks reģistrēt neuzskaitītos iedzīvotājus, novērst nevajadzīgos ierakstus, pārbaudīt, vai pareizi atzīmēti pagaidām dzīvojošie un pagaidām promesošie, noskaidrot nepilnīgās vai apšaubāmās atbildes skaitīšanas dokumentos un novērst citus skaitīšanas laikā pieļautos trūkumus. Kontrolapstaigu veiks instruktors kontrolieris kopā ar skaitītāju no 27. līdz 31. janvārim ieskaitot. Pilsētās kontrolapstaigu izdarīs visos skaitīšanas iecirkņos, aptverot 25 procentus dzīvojamo telpu, bet laukos — tikai 25 procentos skaitīšanas iecirkņu, aptverot tajos visas telpas.

TAUTAS SKAITĪSANA UN ESM

1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanā pirmoreiz mūsu valstī skaitīšanas lapa vienlaikus būs sākotnējās informācijas tehniskais nesējs. Ko tas nozīmē?

Kā zināms, skaitīšanas materiālu apstrādē tiek izmantotas elektroniskās skaitļošanas mašīnas (ESM). Lai skaitīšanas informāciju ievadītu elektroniskajā skaitļotājā, tā līdz šim no skaitīšanas lapām tika pārrakstīta mašīnai lasāmā valodā uz perfokartēm (1959. gadā) vai speciālām tā saucamajām grafitāžas veidlapām (1970. gadā). Ieraksti tajās tika izdarīti grafisko zīmju veidā. Pēc tam veidlapas ievadīja optiskā skaitļošanas ierīcē, kas informāciju ierakstīja magnetiskajā lentē. Šis papildu darbs — pirmdatu pārņemšana no skaitīšanas lapām uz informācijas tehniskajiem nesējiem nesējiem — prasīja lielu laiku un materiālos ieguldījumus. Bez tam sākotnējās informācijas pārņemšanas gaitā ieviesās papildu kļūdas. Lai efektīvāk izmantotu elektronisko skaitļošanas tehniku, ātri un kvalitatīvi apstrādātu skaitīšanas materiālus, tagad pilnveidota informācijas sagatavošanas tehnoloģija, proti, saglabājot optisko nolasišanas metodi, elektroniskajos skaitļotājos tiks ievadīti pirmdokumenti.

Jaunajā skaitīšanas lapā daļu vienkāršāko jautājumu grafisko zīmju veidā aizpildīs skaitītāji iedzīvotāju aptaujas laikā, piemēram, atbildes par dzimumu, vecumu, ģimenes stāvokli un sastāvu, izglītību un sabiedrisko grupu. Citos jautājumos, kur iespējama lielāka atbilstu dažādība, piemēram, par tautību, darba vietu un nodarbošanos, skaitītājs ierakstīs atbildes, kuras tālākajā darba gaitā šifrēs (arī grafisko zīmju veidā) statistikas pārvaldē.

Piemēram, ja iztaujājamā persona mācās vispārīgglītojošā skolā, atbilde uz skaitīšanas lapas 10. jautājumu «kāda tipa mācību iestādē mācās» tiks atspoguļota, aizsvītrojot zīmi blakus tekstam «vispārīgglītojošā skola» (sk. skaitīšanas lapu pielikumā).

Pirms ievadišanas elektroniskajā skaitļotājā tālākai automatizētai apstrādei ar šādām grafiskajām zīmēm būs aizpildītas atbildes uz visiem skaitīšanas lapas jautājumiem.

Pašreizējā elektroniskā skaitļošanas tehnika neļauj pilnā mēra izmantot to ieguvumu, kas rodas, likvidējot ļoti darbietilpīgo procesu — pirmdatu pārnesanu no skaitīšanas lapām uz informācijas tehnisko nesēju. Tā, piemēram, pēc tehniskajiem noteikumiem, skaitīšanas lapa, kura vienlaikus būs arī informācijas tehniskais nesējs, ir atbilstoši optiskās nolasīšanas ierīces izmēriem ierobežota veidlapa (210×297 mm). Grafiskās zīmes var būt aizpildītas tikai skaitīšanas lapas vienā pusē. Līdz ar to tiek ierobežots vienā skaitīšanas lapā izvietojamās informācijas daudzums. Tādēļ adreses dati un papildu atbildes par iedzīvotāju pagaidu prombūtnes cēloni un ilgumu vai pagaidu dzīvošanu tiks ierakstītas palīgdokumentā — telpā dzīvojošo sarakstā. Pilnīgās skaitīšanas lapā paredzēta informācija par divām personām, bet izlasveida skaitīšanas lapā — par vienu cilvēku (1970. gadā — par 6 personām). Līdz ar to ievērojami pieaug skaitīšanas lapu skaits, tātad palielinās elektroniskajā skaitļotājā ievadāmo informācijas tehnisko nesēju apjoms.

Pašreizējā elektroniskā skaitļošanas tehnika izvirza nopietnas prasības arī dokumentu uzglabāšanā un noformēšanā. Skaitīšanas lapas nedrīkst būt saburzītas, tādēļ tās tiks glabātas speciālos portfeļos kā skaitīšanas laikā, tā arī tālākajā apstrādes gaitā. Visi ieraksti un grafiskās zīmes skaitīšanas lapās jāizdara tikai ar vienkāršo melngraifīta «M» markas zīmuli uz cietas un gludas virsmas. Ar lodīšu pildspalvu vai citas markas zīmuli iesvītrotās zīmes nav derīgas. Zīmes, kuras izdarītas ar mikstāku, piemēram, «2M» markas zīmuli, ir ļoti biezas un izsmērējas, ar cietāku zīmuli — gaišas, ar spīdumu. Grafiskās zīmes jāaizsvītro pilnīgi, bez pārtraukumiem, tām jābūt precīzām un melnām. Skaitīšanas lapas nedrīkst būt ielocītas, ieklēstas vai notraipītas. Šo noteikumu neievērošana var traucēt lapu ievadišanu elektroniskajā skaitļotājā un radīt datu nepareizu uzveri mašīnā.

Sakarā ar visām šīm paaugstinātajām prasībām pret skaitīšanas dokumentiem skaitīšanas darbiniekiem būs jāstrādā ar lielu uzmanību, precizitāti un atbildību.

SKAITĪŠANAS REZULTATU APSTRĀDE

1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanā pēc materiālu izstrādes centralizētās programmas paredzēts iegūt 54 tematiskās tabulas, kā arī dažādu tēmu rādītāju grupējumus. Atšķirībā no 1970. gada skaitīšanas programmas vienlaikus ar absolūtajiem datiem paredzētas vairākas tabulas ar relatīvajiem rādītājiem (uz 1000 iedzīvotājiem, 1000 ģimenēm utt.). Sastādot programmu, ņemts vērā, lai 1979. gada skaitīšanas datus būtu iespējams salīdzināt ar 1970. gada skaitīšanas datiem. Materiālu izstrādi paredzēts veikt vairākās kārtās.

Jau 1979. gada aprīlī par katru administratīvi teritoriālo vienību pēc skaitīšanas laikā sastādīto kopsavilkumu datiem tiks iegūts iepriekšējais iedzīvotāju skaits. Jūlijā pabeigs datu izstrādi par mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaitu darbaspējas vecumā.

Skaitīšanas pamatrezultātu galīgās tabulas pakāpeniski tiks izstrādātas 2,5 gadu laikā. 1970. gada tautas skaitīšanas materiālus apstrādāja 3 gadus.

Vispirms izstrādās tabulas par pilnīgās skaitīšanas lapas 11 jautājumiem. Lielāko daļu tabulu paredzēts izstrādāt par katru rajonu, pilsētu, pilsētciematu un lauku apdzīvoto vietu ar vairāk nekā 5000 iedzīvotājiem, tas ir, mūsu republikā par 127 atsevišķām teritoriālajām vienībām.

Otrā kārtā tiks izstrādātas tabulas, kas skar izlasveida skaitīšanas jautājumus un to kombinējumus ar pilnīgās skaitīšanas jautājumiem. Izlasveida apsekojuma dati tiks vispārināti uz attiecīgās teritorijas iedzīvotāju kopskaitu. Tā kā maziem absolūtajiem skaitļiem nav nodrošināta vajadzīgā datu reprezentācija, otrās kārtas tabulas tiks izstrādātas tikai par republikām, apgabaliem, novadiem un pilsētām ar vairāk nekā 500 000 iedzīvotāju.

Ņemot vērā datu praktisko pielietojumu, skaitīšanas materiālu izstrāde paredzēta pēc pastāvīgajiem iedzīvotājiem. Vienīgi iedzīvotāju sadalījums pēc dzimuma un vecuma tiks izstrādāts kā pēc pastāvīgajiem, tā klātesošajiem iedzīvotājiem. 1970. gada skaitīšanā pilnīgās skaitīšanas jautājumi tika izstrādāti pēc klātesošajiem iedzīvotājiem, bet izlasveida — pēc pastāvīgajiem iedzīvotājiem.

Nodarbinātie iedzīvotāji pēc atbildēm uz jautājumu par darba vietu tiks sagrupēti pa 18 tautas saimniecības nozarēm, lielākās nozares savukārt — pa apakšnozarēm, uzņēmumiem un iestāžu tipiēm (pavisam 64). Atbildes par ieņemamo amatu vai izpildāmo darbu (vairāki desmiti tūkstoši dažādu nodarbošanās veidu) šifrējot tiks apkopotas un izstrādes tabulās parādītas 325 nodarbošanās (pārsvārā garīgā darba darītājiem — 90 un fiziskā darba — 235). Tautas saimniecības nozaru un nodarbošanās šifrēšanā tiks izmantotas iepriekš sastādītās vārdnīcas.

Skaitīšanas lapas mehanizētajai apstrādei sagatavos savienoto republiku, apgabalu vai pilsētu statistikas pārvaldēs. Sākotnējās informācijas pārvešanu no skaitīšanas lapām uz magnētiskajām lentēm veiks decentralizēti zonālajos skaitļošanas centros. Mūsu republikas skaitīšanas materiālus šādā veidā apstrādās Tallinā. Pēc tam magnētiskās lentes nosūtīs uz PSRS CSP Centrālo skaitļošanas centru Maskavā, kur centralizēti ar trešās paaudzes elektroniskajiem skaitļotājiem tiks veikta datu apstrāde. Šīs mašīnas izdarīs skaitīšanas materiālu sistematizāciju un grupēšanu, galarezultātu saskaītišanu un relatīvo rādītāju izskaitļošanu pēc tēmām un rādītājiem saskaņā ar izstrādes programmu. Datus par mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbinātajām personām darbaspējas vecumā izstrādās republiku skaitļošanas centros.

Kā redzams, tautas skaitīšana ir liels dažāda rakstura darbu komplekss, kas ietver pasākumus no tās sagatavošanas līdz rezultātu izstrādei. Kopējais procesa ilgums pārsniedz 5 gadus. Lai tautas skaitīšanu varētu sekmīgi veikt, tajā bez statistikas iestādēm tiek iesaistīts liels skaits dažādu citu iestāžu, uzņēmumu, organizāciju darbinieku. Tikai visu skaitīšanā iesaistīto daudzu tūkstošu cilvēku apzinīgs un pašai dziedzīgs darbs var nodrošināt valstiski svarīgā pasākuma — tautas skaitīšanas sekmīgu norisi.

Šajā rakstā ir aprakstīti galvenie darbu posmi, kas jāveic, lai nodrošinātu tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi. Rakstā ir minēti galvenie darbu posmi, kas jāveic, lai nodrošinātu tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi.

Galvenie darbu posmi, kas jāveic, lai nodrošinātu tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi, ir: 1. Sagatavošana, 2. Darbības, 3. Rezultātu izstrāde. Katram posmam ir savs uzdevums, kas jāveic, lai nodrošinātu tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi.

1. Sagatavošana. Šajā posmā jāveic darbi, kas nodrošina tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi. Galvenie darbi ir: 1. Pasākuma organizācija, 2. Darbības plāna izstrāde, 3. Darbības izstrāde.

2. Darbības. Šajā posmā jāveic darbi, kas nodrošina tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi. Galvenie darbi ir: 1. Darbības izstrāde, 2. Darbības izstrāde, 3. Darbības izstrāde.

3. Rezultātu izstrāde. Šajā posmā jāveic darbi, kas nodrošina tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi. Galvenie darbi ir: 1. Rezultātu izstrāde, 2. Rezultātu izstrāde, 3. Rezultātu izstrāde.

Galvenie darbi, kas jāveic, lai nodrošinātu tautas skaitīšanas veiksmīgu norisi, ir: 1. Pasākuma organizācija, 2. Darbības plāna izstrāde, 3. Darbības izstrāde, 4. Rezultātu izstrāde.

VALSTS STATISTISKĀ PĀRVALDE
Ceturtnā tautas skaitīšana 1935. gada 12. februārī
PERSONAS KARTĪTE Nr.

Aprīnķis Pilsēta
Pagasts Skaitīš. iecirknis Skait. apakšiec.
Apdzīvotās vietas (mājas, muižas, biezi apdz. vietas, skolas utt.) nosaukums
Ielas nosaukums mājas Nr. dzīvokļa Nr. Nr. pēc apdzīvoto vietu vai
gruntsgabalu saraksta.

1. Uzvārds Vārds 2. Dzimums (vīr. vai sieviet.)
3. Pavalstniecība Ārzemniekiem jāuzrāda, no kura gada dzīvo Latvijā
4. Dzimšanas gads (jaun. kal.) mēnesis diena
5. Kur dzimis (apriņķis un pagasts vai pilsēta) (ārzemēs dzimušiem jāuzrāda valsts)
6. Ģimenes stāvoklis (neprec., precēj., atraitn., šķirts)

7. Ticība
8. Tautība
9. Prot lasīt (jā, nē)
10. Jāatbild līdz 20 gadu veciem:
a) vai apmeklē skolu (jā, nē)
b) cik gadu ir apmeklējis skolu
11. Vai prot valsts valodā: runāt (jā, nē) rakstīt (jā, nē)

12. Kādas valodas bez valsts valodas prot runāt: a)
b) c)
13. Kādu valodu parasti lieta ģimenē

14. Jāatbild vienīgi
virtiešiem: a) vai piedalījies pasaules karā (jā, nē)
b) vai piedalījies Latvijas atbrīvošanas karā (jā, nē)

15. Vai pastāvīgi dzīvo skaitīšanas vietā (jā, nē) Ja pastāvīga dzīves vieta
citur, tad kur (sīka adrese)
16. Vai patstāvīgi iegūst sev līdzekļus iztikai (pilnīgi, daļai, nē)

17. Ja līdzekļus pilnīgi vai daļai iegūst patsvīgi — tad:

I. Galvenais ienākums:

- A. Darba vietas nosaukums un adrese
- B. Darba vietas raksturojums (nodarbe vai ienākuma avota veids, piemēram: zemkopība, zvejniecība, valsts dienests, drēbnieku darbnīca, partikas precu veikals, ārsta privatprakse, ienākumi no nama, pensija utt.)

C. Nodarbošanās — kādu darbu strādā (arods) (piem., ārsts, pārdevējs, kalējs utt.)

D. Stāvoklis darbā:

- a) saimnieciskais: īpašnieks ar algotu darbspēku, īpašnieks ar līdzstrādājošiem ģimenes locekļiem bez noteikta atalgojuma, īpašnieks — vieninieks
- Uzpēmejs ar algotu darbspēku, uzpēmejs ar līdzstrādājošiem ģimenes locekļiem bez noteikta atalgojuma, uzpēmejs — vieninieks
- Ģimenes loceklis bez noteikta atalgojuma, algots darbinieks
- b) tehnikais: (piem., direktors-rikoļājs, biroja vadītājs, meistars, priekšstrādnieks, strādnieks, māceklis utt.)

Piezīme: Bezdarbniekiem un gadjūma darba strādniekiem A, B, C un D punktos jāuzdod ziņas par pēdējo darba vietu utt. Bezdarbniekiem B punktā jāatzīmē arī, no kura laika tie ir bez darba.

II. Blakus ienākums:

Vai ir blakus nodarbe vai ienākuma avots un kāds

18. Ja līdzekļus iztikai neiegūst patsvīgi vai iegūst tos tikai daļai pa daļai un tiek apgādāts, tad:

1. Ja līdzekļus dod cita persona:

- a) šīs personas galvenais ienākuma avots (nodarbe, darba vietas nosaukums un saimnieciskais stāvoklis darbā)
- b) šīs personas radniecība pret apgādājamo
2. Ja līdzekļus iztikai dod kāda iestāde:
- šīs iestādes nosaukums

Personas kartītes izpildītāja paraksts

PSRS MINISTRU PADOMES CENTRALĀ STATISTIKAS PĀRVALDE		B (izlasveida skaitīšana)		1979. gada Vissavienības tautas skaitīšana		Forma 3 V			
SKAITĪŠANAS LAPA Nr. _____ / _____		12-16. jautājums, pagaidām dzīvojo- Sajam nav jāizpilda		12. Darba vieta (uzņēmuma, kol- hoza, iestādes nosaukums vai sava saimniecība)		13. Nodarbošanās šajā darba viētā (amats vai izpildāmais darbs)			
1. Radniecība ar ģimenes galvu		2. Dzimums		14. Sabiedriskā grupa		1979. gada Vissavienības tautas skaitīšana			
Uzvārds, vārds, tēva vārds Nr. _____		ģimenes galva sieva vīrs meita dēls māte tēvs brālīis brālis māsa brālis dēls (meita) u. c.		sievas māte (tēvs), vīra māte (tēvs) vedekļa, znots vecmāte, vecdēls tēvs mazmeita, māzietis brāļa dēls (meita), masas dēls (meita) u. c. vīrietis sieviete		Tautība 100 _____ 10 _____ 20 _____ 30 _____ 40 _____ 50 _____ 60 _____ 70 _____ 80 _____ 90 _____ Darba vieta 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6 _____ 7 _____ 8 _____ 9 _____ 40 _____ 20 _____ 30 _____ 40 _____ 50 _____ 60 _____			
Skaitīšanas nosaukums, dalības Nr., kpa Nr., Instrukcijas Nr., Teritorijas šifrs		Dzimums gads 1859-190-1-1 186-191-2-2 187-192-3-3 188-193-4-4 189-194-5-5 190-195-6-6 191-196-7-7 192-197-8-8 193-198-9-9		Dzimums (usi) 0 _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6 _____ 7 _____ 8 _____ 9 _____		Strādniekst. ee) _____ mājamatnieks _____ individuālais _____ zemnieks _____ kulta _____ kalpotājs _____ kalpoziest. ee) _____		Valoda _____ Valoda _____	

Forma 3 V
 Apstiprināta PSRS CSP 1977. g. 7. septembrī Nr. 739

Ieraksti skaitīšanas lapā izmantojami tikai kopš-
 vikuma datu iegūšanai par iedzīvotāju skaitu un sa-
 stāvu pēc noteiktas programmas.
 Skaitīšanas darbiniekiem atzīlēti izpaust atbilsto-
 šatūru.

PSRS MINISTRU PADOMES
 CENTRALĀ STATISTIKAS PĀRVALDE

SKAITĪŠANAS LAPA Nr. _____ / _____

1. Radniecība ar ģimenes galvu

2. Dzimums

3. Pagaidām promesošs

4. Pagaidām dzīvošs

5. Vecums

14. Sabiedriskā grupa
 Strādniekst. ee) _____
 mājamatnieks _____
 individuālais _____
 zemnieks _____
 kulta _____
 kalpotājs _____
 kalpoziest. ee) _____

Valoda _____
 Valoda _____

6. Ģimenes stāvoklis	☐ sastāv ģimenē ☐ atātināts(-e) ☐ nekādā veidā ☐ šķirt(-a) ☐ stāvējis(-usi) ☐ šķirt(-usies)	15. No kura gada nepārtraukti dzīvo šajā apdzīvotajā vietā			
7. Tautība Ar valstsneikām uzādīt arī pilsonību		a) dzīvo nepārtraukti kopš dzimšanas	ja ☐ nē ☐	Delmā	Savas dzimšanas vieta
8. Dzimtā valoda Uzrādīt arī citu PSRS tautību valodu, kādu brīvi pārvalda		b) ja «nē», uzrādīt, kopš kura gada dzīvo	1949 ☐ 0 ☐ 5 ☐ vai ☐ 195- ☐ 1 ☐ 6 ☐ 196- ☐ 2 ☐ 7 ☐ 197- ☐ 3 ☐ 8 ☐ ☐ 4 ☐ 9 ☐	1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ cita ☐	1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ cita ☐
9. Izglītība	☐ augstākā ☐ vispārīgā vidējā ☐ nepabeigta ☐ nepilna vidējā ☐ augstākā ☐ pamatskolas vidējā speciālā ☐ zemākā par pamatskolas	16. Sievieteļi norādiet, cik bērnu viņai piedzimuši	neviens ☐ 5 ☐ 11 ☐ 1 ☐ 6 ☐ 12 ☐ 2 ☐ 7 ☐ 13 ☐ 3 ☐ 8 ☐ 14 ☐ 4 ☐ 9 ☐ 15 ☐ vai vairāk ☐		
10. Kāda tipa mācību iestādē mācās	☐ augstākā mācību iestādē ☐ vispārīgā profesionālā ģitotošā tehniiskā skola ☐ tehni- ☐ profesio- ☐ cita skola ☐ kursos kums māli ☐ tennisskola ☐ kursu vidusskola ☐ nemācās ☐				
11. Iztikas līdzekļu avots	☐ darbs uzņēmumā, ☐ pensija iestādē ☐ ☐ darbs kolhozā ☐ stipendija ☐ darbs savā ☐ cits valsts saimniecībā ☐ nodrošinā- juma veids ☐ ☐ darbs pie privāt- ☐ apgādībā personām ☐ ☐ brīvās profesijas ☐ Nr. ☐ persona ☐ ☐ personiskā lankur ☐ cits iztikas palīgusaimniecība ☐ avots				
UZMANĪBU! Grafiskās zīmes izdarīt ar vienkrāso «M» marķas zīmuli, ar uzspiedienu iesvitrojot ne mazāk kā 3 reizes. Nepareizos iesvitrojumus rūpīgi izdzēst ar mīksto dzēšamgumiju. IZPILDĪSANAS PARAUĢI: nepareizi ☐		IZPILDA PĀRVAIDĒ			
		Rezerves zīmes A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E ☐ J ☐ K ☐ M ☐			

Aptiprināta PSRS CSP 1977. g. 7. septembrī,
Nr. 759

1979. gada
Vissavienības tautas skaitīšana

Skaitīšanas nodaļas Nr.	Instruktoru iecirkņa Nr.	Skaitīšanas iecirkņa Nr.	Kvartāla Nr.	Skaitīšanas iecirkņa kopsavilkuma veidlapas Nr.

TELPĀ DZIVOJOŠO SARAKSTS Nr. _____

pilnīgā skaitīšana
izlasveida skaitīšana (pasvītrot)

Latvijas PSR

Rajons _____ Ciema padome _____

Apdzīvotā vieta _____
pilsēta, pilsētciemats, ciems, sādža, lauku māja

Iela _____

Mājas Nr. _____ Dzīvokļa Nr. _____

Mājas īpašnieka uzvārds

Kārtas numurs telpas robežās	Kārtas numurs ģimenes robežās	Uzvārds, vārds, tēva vārds	Pastāvīgi šeit dzīvojošajam, bet pagaidām promesošajam uzrādīt		Pagaidām dzīvojošajam uzrādīt	
			prombūtnes cēloni	prombūtnes ilgumu (mēnešu skaits vai mazāk par mēnesi)	pastāvīgās dzīves vietas adrese	prombūtnes ilgumu no pastāvīgās dzīves vietas (mēnešu skaits vai mazāk par mēnesi)
1	2	3	4	5	6	7
1						
2						
3						
4						
5						

1979. gada
Vissavienības tautas skaitīšana

Ieraksti aptaujas lapā izmantotajam tikai kopsavilkuma datu iegūšanai par iedzīvotāju skaitu un sastāvu pēc noteiktas programmas

Skaitīšanas nodaļas Nr.	Instruktoru iecirkņa Nr.	Skaitīšanas iecirkņa Nr.	Skaitīšanas lapas Nr.

APTAUJAS LAPA Nr. _____

MĀJSAIMNIECĪBĀ UN PERSONISKAJĀ LAUKU PALIGSAIMNIECĪBĀ NODARBINĀTAJĀM PERSONĀM (ieskaitot nestrādājošos III grupas invaliditātes pensionārus un pensionārus sakarā ar apgādnieka zaudēšanu) DARBASPEJĪGAJĀ VE-CUMĀ (vīriešiem 16—59 un sievietēm 16—54 gadu vecumā)

Latvijas PSR

Rajons _____ Ciema padome _____

Apdzīvotā vieta _____
pilsēta, pilsētciemats, ciems, sādza, lauku māja

Iela _____

Mājas Nr. _____ Dzīvokļa Nr. _____

Mājas īpašnieka uzvārds _____

Uzvārds, vārds, tēva vārds _____

1. Dzimums (pasvītrot): vīrietis ... 1 sieviete ... 2 | 2. Vecums (pilnu gadu skaits) _____

3. Iztikas līdzekļu avots (pasvītrot):
radnieku vai citu personu apgādībā 1
III grupas invaliditātes vai apgādnieka zaudēšanas pensija 2
personiskā lauku palīgsaimniecība .. 3
cits iztikas avots 4

4. Izglītība (pasvītrot):
augstākā 1 nepilna vidējā ... 5
nepabeigta augstākā 2 pamatskolas 6
vidējā speciālā 3 zemāka par pamatskolas 7
vispārīgā vidējā 4 _____ 7

5. Specialitāte vai profesija, kurā varētu strādāt _____

6. Cik ilgu laiku nestrādā (pasvītrot):

mazāk par mēnesi	1	1—3 gadus	5
1—3 mēnešus	2	4 un vairāk gadu	6
4—6 mēnešus	3	nekad nav strādājis	7
7—11 mēnešus	4		

7. Vai pašreiz vēlas strādāt (pasvītrot): jā ... 1 nē ... 2

8. Tam, kurš vēlas strādāt, pāsvītrot nosacījumus, ar kādiem varētu stāties darbā:
bērnu iekārtošana bērnu iestādēs, internātskolās vai skolās ar pagarinātās dienas grupām	1	darbs dzīves vietas tuvumā	4
darbs ar nepilnu darba dienu vai nepilnu darba nedēļu	2	iespeja apgūt profesiju	5
darbs specialitātē	3	jebkura darba piedāvājums (bez jebkādiem nosacījumiem)	6
		citi nosacījumi	7

9. Sieviete uzrādīt:	Pavīsam	To skaitā vecumā				
		līdz gadam	1—2 gadi	3—6 gadi	7—13 gadi	14—15 gadi
a) bērnu skaits līdz 16 gadiem						
b) t. sk. nepieciešams iekārtot bērnu iestādēs, internātskolās vai skolās ar pagarinātās dienas grupām						

PSRS MINISTRU PADOMES
CENTRĀLĀ STATISTIKAS PĀRVALDE

Forma Nr. 5

1979. gada
Vissavienības tautas skaitīšana

Apstiprināta PSRS CSP
1977. g. 26. septembrī, Nr. 798

Skaitīšanas nodaļas Nr.	Instruktoru iecirkņa Nr.	Skaitīšanas iecirkņa Nr.

KONTROLLAPA Nr. _____

Latvijas PSR

Rajons _____ Ciema padome _____

Apdzīvotā vieta _____
pilsēta, pilsētciemats, ciems, sādža, lauku māja

Iela _____

Mājas Nr. _____ Dzīvokļa Nr. _____

Mājas īpašnieka uzvārds

Kontrollapa sastādīta 1979. g. _____ janvārī

Vienlaikus ar kontrollapas sastādīšanu

- ierakstīts sarakstā un skaitīšanas lapā ar atzīmi par pagaidu prombūtni
- nav ierakstīts sarakstā un skaitīšanas lapā (pāsvītrot)

Uzvārds		
Vārds, tēva vārds		
1. Pastāvīgās dzīves vietas adrese		
2. Dzimums (pasvītrot)	vīrietis	sieviete
5. Vecums	dzimšanas gads _____ dzimis(-usi) līdz 17. janvārim 17. janvārī vai vēlāk (pasvītrot) pilnu gadu skaits _____	
6. Ģimenes stāvoklis (pasvītrot)	sastāv laulībā nekad nav sastāvējis(-usi) laulībā atraitnis(-e) šķirts(-a), šķīries (-usies)	
7. Tautība — Ārvalstniekam uzrādīt arī pilsonību		
8. Dzimtā valoda Uzrādīt arī otru PSRS tautu va- lodu, kādu brīvi pārvalda		
9. Izglītība (pasvītrot)	augstākā nepabeigta augstā- kā vidējā speciālā vispārīgā vidējā	nepilna vidējā pamatskolas zemāka par pamat- skolas
10. Kāda tipa mācību iestādē mācās (pasvītrot)	augstākā mācību iestāde tehniskums vispārīzglītojošā skola	profesionāli tehnis- kā vidusskola profesionāli tehnis- kā skola cita skola, kursi nemācās
11. Iztikas līdzekļu avots (pasvītrot)	darbs uzņēmumā, iestādē darbs kolhozā darbs savā saim- niecībā (mājamat- niekiem un indi- viduālajiem zem- niekiem) darbs pie privātpersonām brīvās profesijas persona	personiskā lauku palīgsaimniecība pensija stipendija cits valsts nodroši- nājuma veids apgādībā cits iztikas avots

<p>Precīza adrese, kur attiecīgā persona jāreģistrē skaitīšanā kā pastāvīgi dzīvojoša (bez atzīmes par pagaidu prombūtni) vai kā pagaidām dzīvojoša (ierakstiem jābūt izsmeloši pilnīgiem un precīziem)</p>	<p>Atzīmes par pārbaudi (sastādot kontrollapu, neizpilda)</p>
<p>Republika } _____ Novads } _____ Apgabals } _____ Apvidus } _____</p> <p>Rajons _____</p> <p>Ciema padome _____</p> <p>Apdzīvotā vieta _____ pilsēta, pilsētciemats, _____ ciems, sādža u. tml.</p> <p>Iela _____</p> <p>Mājas Nr. (vai mājas īpašnieka uzvārds) _____</p> <p>dzīvokļa Nr. _____</p> <p>Uzvārds, vārds, tēva vārds personai, pie kuras dzīvoja _____</p>	<p>Skaitīšanas nodaļa Nr. _____</p> <p>Instruktora iecirknis Nr. _____</p> <p>Skaitīšanas iecirknis Nr. _____</p> <p>Minētā persona</p> <p>a) bija iepriekš ierakstīta sarakstā un skaitīšanas lapā Nr. _____ skaitīšanas iecirkņa kopsavilkuma veidlapa Nr. _____</p> <p>b) nebija ierakstīta un pēc pārbaudes tika ierakstīta sarakstā un skaitīšanas lapā Nr. _____</p> <p>_____</p> <p>pārbaudītāja paraksts</p> <p>Pārbaudes datums</p> <p>1979. g. _____</p>

PSRS MINISTRU PADOMES
CENTRĀLA STATISTIKAS PĀRVALDE

1979. gada

Vissavienības tautas skaitīšana

Forma Nr. 6

Apstiprināta PSRS CSP
1977. g. 26. septembrī, Nr. 798

UZZIŅA Nr. _____

Pilsonis _____
 Pilsone _____ uzvārds, vārds, tēva vārds

dzimšanas gads _____

reģistrēts 1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanā.
 reģistrēta

Skaitītājs _____

Uzziņa paredzēta tikai iedzīvotāju skaita pareizai noteikšanai.

Glabājiet uzziņu līdz 1979. gada 10. februārim.

Izbraucot ņemiet uzziņu līdzi.

SATURS

Priekšvārds	3
No tautas skaitīšanas vēstures	4
Pasaules tautu skaitīšana	4
Tautas skaitīšana mūsu zemē līdz 1919. gadam	7
Tautas skaitīšana buržuāziskajā Latvijā	11
Tautas skaitīšana mūsu valstī padomju varas gados	14
1970. gada Vissavienības tautas skaitīšana Latvijas PSR	17
Tautas skaitīšanas dati — iedzīvotāju sociāli ekonomiskās, profesionāli tehniskās un kultūrizglītības izaugsmes rādītāji	18
Gaidāmās 1979. gada Vissavienības tautas skaitīšanas nozīme	24
Izmēģinājuma tautas skaitīšana	27
1979. gada tautas skaitīšanas programma	29
Pilnīgās skaitīšanas jautājumi	30
Izlasveida skaitīšanas jautājumi	37
Aptaujas lapa mājsaimniecībā un personiskajā lauku palīgsaimniecībā nodarbinātajām personām darbaspējīgajā vecumā	40
1979. gada tautas skaitīšanas organizatoriskie un metodoloģiskie pamati	40
Skaitīšanas sagatavošanas darbi	40
Skaitīšanas laiks un kārtība	45
Tautas skaitīšana un ESM	47
Skaitīšanas rezultātu apstrāde	48
Pielikumi	51

Republika
Valsts
Apdzime
Apdzime

Блаус Имант Петрович, Элкснис Язеп Салимонович,
Громулсоне Расма Освалдовна, Вавере Марга Волдемаровна,
Витолиньш Эдвин Карлович

**ВСЕСОЮЗНАЯ ПЕРЕПИСЬ НАСЕЛЕНИЯ
1979 ГОДА В ЛАТВИЙСКОЙ ССР**

Издательство «Лиесма» Рига 1978

На латышском языке

Художник А. Гринберг

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

HB № 2437

Imants Blaus, Jāzepe Elksnis, Rasma Gromulsons,
Marta Vāvere, Edvins Vitolīns

1979. GADA VISSAVIENĪBAS TAUTAS SKAITĪSANA
LATVIJAS PSR

Vāku zīmējis A. Grīnbergs

Redaktore L. Riekstiņa. Mākslinieciskais redaktors
A. Sprūdžs. Tehniskā redaktore A. Gerbaševska. Korektore
I. Kalniņa.

Nodota salikšanai 28.04.78. Parakstīta iespiešanai 30.08.78.
JT 05562. Formāts 60×90/16. Tipogrāfijas papīrs № 1.
Latīņu garnitūra. Augstspiedums. 4 uzsk. iespiedi.; 4,39 iz-
devn. l. Metiens 15 000 eks. Pasūt. № 1252-D. Cena 20 kap.
Izdevniecība «Liesma», 226047 Rīgā, Padomju bulv. 24.
Izdevn. № 553/29404-Pcj-201. Iespiesta Latvijas PSR
Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības
lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīgā, Blaumaņa
ielā 38/40.

1979. gada Vissavienības tautas skaitīšana Latvijas PSR/
Tu 205 I. Blaus, J. Elksnis, R. Gromulsone u. c. — R.: Liesma, 1978.
—61 lpp.

1979. gadā paredzēta kārtējā Vissavienības tautas skaitīšana. Brošūra iepazīstina plašas iedzīvotāju masas ar tautas skaitīšanas jautājumiem, tajā analizēta tautas skaitīšanas politiskā un tautsaimnieciskā nozīme, tās programma un kārtība, kā arī īsumā aplūkota tautas skaitīšanas vēsture mūsu zemē un citās pasaules valstīs.

B 10805—553 —78
M 801 (11)—78

312

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308140114

20 kap.